

Chování dětí při mimořádných událostech

Kateřina Svitková

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Svitková**
Osobní číslo: **L21667**
Studijní program: **B1032A020002 Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Chování dětí při mimořádných událostech**

Zásady pro vypracování

1. Teoreticky vymezte problematiku chování dětí při mimořádných událostech.
2. Provedte dotazníkové šetření a následně zpracujte získaná data.
3. Na základě zjištěných poznatků stanovte případná doporučení na zefektivnění výuky na mimořádné události.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. GERRARD, Brian A., Emily J. HERNANDEZ a Sibnath DEB. *School-Based Family Counseling for Crisis and Disaster*. New York: Routledge, 2023. ISBN 9781032063713.
2. KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-247-2731-8.
3. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul – J* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra [cit. 2023-11-02], 2019. ISBN 978-80-7616-048-4. Dostupné z: https://www.krizport.cz/system/files/files/download/modul_j.pdf

Další odborná literatura dle doporučení vedoucí bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Petra Trechová**
Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **3. května 2024**

L.S.

---

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

---

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 3.5.2024

Jméno a příjmení studenta: Kateřina Svitková

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na téma chování dětí při mimořádných událostech. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na terminologii mimořádných událostí, zásady chování během těchto událostí, běžné reakce dětí a metody výuky této problematiky na základních školách. Praktická část obsahuje dotazníkové šetření, který se zabývá chováním a znalostmi žáků základních škol a polostrukturovaný rozhovor s učiteli. Cílem je analyzovat získaná data a na základě nich navrhnout doporučení pro efektivnější začlenění tématu do výuky.

Klíčová slova: mimořádné události, zásady, chování, děti, výuka, základní školy

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the topic of children's behaviour during emergencies. The thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part focuses on the terminology of emergencies, principles of behaviour during these events, common reactions of children and methods of teaching this issue in primary schools. The practical part includes a questionnaire survey on the behaviour and knowledge of primary school pupils and a semi-structured interview with teachers. The aim is to analyse the data obtained and, based on it, to propose recommendations for a more effective integration of the topic into teaching.

Keywords: emergencies, principles, behaviour, children, teaching, primary schools

Velké poděkování zejména patří mé vedoucí práce Mgr. Petře Trechové za její rady, ochotu a věnovaný čas. Dále děkuji ředitelům školy za poskytnutí provedení dotazníkového šetření s žáky a polostrukturovaného rozhovoru s učiteli. Rovněž děkuji žákům za zodpovězené otázky a taktéž i učitelům za rozhovory.

Samozřejmě děkuji své rodině a přátelům, kteří při mně stáli a podporovali v průběhu celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST	12
1.1 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM	12
1.2 ZÁKLADNÍ DĚLENÍ MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ	14
1.3 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI ZPŮSOBENÉ PŘÍRODNÍMI VLIVY	14
1.4 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI ZPŮSOBENÉ CIVILIZAČNÍMI VLIVY	14
2 ZÁSADY CHOVÁNÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH	16
2.1 POVODEŇ.....	16
2.2 BOUŘKA.....	17
2.3 POŽÁR.....	18
2.4 EVAKUACE.....	19
2.5 DOPRAVNÍ NEHODA	20
2.6 AKTIVNÍ STŘELEC	21
2.7 TÍŠŇOVÉ VOLÁNÍ	22
2.8 ZÁSADY POSKYTOVÁNÍ PRVNÍ POMOCI	23
3 CHOVÁNÍ DĚTÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH	24
3.1 REAKCE DĚTÍ PO MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH	24
4 VÝUKA OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	26
4.1 ZÁKLADNÍ VZDĚLÁNÍ.....	26
4.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁNÍ	27
4.3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 ZAČLENĚNÍ VÝUKY OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	29
6 CÍLE PRÁCE	35
6.1 CHARAKTERISTIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ A ZKOUMANÉHO VZORKU OSOB	36
6.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	36
7 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR	63
7.1 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ.....	64
7.2 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE.....	65
8 NÁVRHY NA ZEFEKTIVNĚNÍ VÝUKY O MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	69

ZÁVĚR.....	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	77
SEZNAM GRAFŮ.....	78
SEZNAM TABULEK	80
SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Mimořádné události jsou v lidské historii už od nepaměti. Člověk se s nimi setkává denně, buď prostřednictvím mediálních prostředků, anebo osobně. Jsou způsobené přírodními vlivy, činností člověka nebo technickou chybou a představují vážnou hrozbu pro společnost. Jedná se o nečekané situace, které mohou zaskočit nejen dospělé, ale i děti. Chování a reakce dětí při těchto událostech jsou klíčové pro jejich bezpečnost a psychiku, ale zároveň jsou stresující. Děti se většinou se ocitají v roli zranitelných jedinců. Důležité je, jakými způsoby se o těchto událostech dozvídají a jaké informace se jim pro řešení důležitých zásad chování v případě vzniklé mimořádné události poskytují. Z tohoto důvodu, je nezbytné začít vzdělávání v této problematice již od raného věku, protože základní informace o tom, jak postupovat jsou zásadní. Vzdělávací programy, které se vyučují na základních školách, poskytují dětem nezbytné znalosti a také schopnosti adekvátně reagovat. Získané znalosti umožňují žákům chápat, jak se v určitých situacích správně zachovat. Bez těchto základních informací by možná nevěděli, jak na mimořádné události reagovat, včetně toho, jak v případě potřeby vytočit tísňová čísla a přivolat pomoc. Forma, kterou je tato problematika vyučována, stojí na daných předmětech, kde se žáci dozvídají o základech, jak reagovat při mimořádných situacích. Aby žáci získali více znalostí a širší pohled na dané téma, bylo by ideální zavést na školách samostatný předmět, což by rovněž umožnilo praktického trénování a simulování běžných mimořádných událostí a lepší připravenost na ně. I když se už o zařazení samostatného předmětu do výuky se už hovořilo, nakonec téma zůstalo pouze zařazené v určitých předmětech. Každá škola si na základě školního vzdělávacího programu zpracovává rozsah výuky, jestli se tomuto tématu bude věnovat v jednotlivých hodinách nebo v rámci projektových dní.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na mimořádné události, chování dětí a vzdělávání v této oblasti. V praktické části byly vybrány dvě metody; dotazníkové šetření a polostrukturovaný rozhovor. Metody se uplatnily na dvou základních školách. První základní škola, na které byly použity tyto metody je Základní škola Felberova ve městě Svitavy a druhá škola je Základní a Mateřská škola v obci Vlčnov. Na základě dotazníkového šetření bude možno posoudit, zda děti mají přehled o mimořádných událostech, jakým způsobem vznikají a zda vědí, jaké systémy zabezpečují právě tyto události. Dotazník je zaměřený na situace, které mohou ohrožovat život a cílem je zjistit jakými možnými způsoby děti budou reagovat. Sběr dat získaný z dotazníkového šetření je následně vyhodnocen pomocí grafů, které jsou rozděleny na grafy

zaměřené na 6. ročníky obou škol a na 9. ročníky. Následně jsou data vyhodnocena pomocí tabulek, a to s porovnáním mezi šestými a devátými třídami. Polostrukturovaný rozhovor je veden s učiteli z vybraných základních škol, kdy struktura rozhovoru zahrnuje šest otázek o problematice mimořádných událostí na školách, jejich rozsah a dostatečnost výuky. Výsledky z rozhovorů budou poté zpracovány pro návrh na zefektivnění výuky na vybraných základních školách.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, na jaké úrovni jsou znalosti žáků v této problematice a jakou formou se mimořádné události vyučují na základních školách. Cílem je také zjistit, zda žáci ze 6. a 9. ročníku vědí, jak se v daných situacích zachovat. Dílčími cíli práce jsou rozdíly ve znalostech a chování při mimořádných událostech žáků z 6. a 9. tříd vybraných základních škol. Druhý cíl je určit rozdíl mezi vybranými základními školami a dalším cílem je odhalit, jak pedagogové hodnotí možnosti výuky mimořádných událostí na jejich škole.

Významnost této problematiky spočívá v tom, že vhodné chování při mimořádných událostech je klíčové pro každého, jelikož správné jednání může zachránit životy nebo pomoci zraněným osobám.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST

Člověk se každý den setkává s nečekanými událostmi, které mají negativní dopady na společnost. O těchto událostech lidé získávají informace prostřednictvím zpráv v novinách, v televizi, na internetu, nebo s přicházející mimořádnou událostí pomocí varovného signálu „Všeobecná výstraha“. Jedná se o závažné události, které představují rozsáhlé majetkové škody, počty zraněných osob či oběti na životech a také poškození životního prostředí. Události, které vzniknou přírodními vlivy, mohou přivodit živelní pohromy, k nimž lze zařadit povodně, tornáda, sněhové kalamity, požáry a zemětřesení. Přírodní vlivy mohou způsobit havárie jako radiační, ropné a mnoho dalších. Těmto událostem se říká „Mimořádné události“ (dále jen „MU“) (Modul – J, 2019).

Mimořádnou událostí se rozumí *„škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“*. Definice MU je vymezena zákonem č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých předpisů (Česko, 2000a). Dále je možné MU charakterizovat jako náhlou, nepředvídatelnou a časově ohraničenou událost, která může přivodit mnoho dalších záporných účinků. (BOZP, 2022)

1.1 Integrovaný záchranný systém

Základní normou, která se zabývá ochranou obyvatelstva je zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému (dále jen „IZS“). Tento zákon definuje IZS, určuje jednotlivé složky tohoto systému a jejich odpovědnosti, pokud nejsou upraveny jinými právními předpisy. Dále upravuje účinnost a oprávnění orgánů státní správy a samosprávných institucí, také oprávnění, dozor a finanční zabezpečení právnických subjektů a fyzických osob, které se podílí na přípravě vzniklých mimořádných událostí a na realizaci zaměřené na záchranné a likvidační opatření. V těchto opatřeních jsou povinni poskytnout individuální neboli materiální pomoc na výzvu velitele zásahu, ale rovněž na ochranu obyvatelstva, při nichž jsou vyhlášené krizové stavy, tj. stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav. Jednotlivé složky IZS vzájemně spolupracují při vzniku MU a také při realizování záchranných a likvidačních prací (Česko, 2000a). Šín (2017, s. 67) popisuje společný zásah složek při provádění záchranných a likvidačních prací zejména vytvoření koordinace a součinnosti složek IZS. Koordinací se rozumí především

zabezpečení perimetru místa události, vyhodnocování a záchranu osob, zvířat a majetku, které jsou v ohrožení.

Vavera (In: Štětina et al., 2014, s. 157) tvrdí, že využívání integrovaného záchranného systému nastává v případech, kdy je mimořádná událost natolik rozsáhlá, že je pro její zvládnutí nezbytné provádět záchranné a likvidační operace, které koordinují dvě nebo více složek IZS. Záchranné práce představují opatření, která mají minimalizovat či odvrátit okamžitá nebezpečí v důsledku vzniklé MU. Hlavní důraz se klade na ochranu lidských životů, zdraví, majetkových hodnot a životního prostředí. Likvidační práce zahrnují činnosti zaměřené na odstranění dopadů, jež vznikly v důsledku MU.

Integrovaný záchranný systém vznikl jako nezbytnost pro řešení MU na základě efektivní spolupráce policistů, záchranářů, hasičů a ostatních složek IZS. Podílejí se na spolupráci při přírodních pohromách, dopravních nehodách, závažných haváriích a řídí se podle základních koordinačních postupů (Doležel et al., 2014).

Složky integrovaného záchranného systému

K základním složkám IZS patří (Vilášek, Fus, 2023):

- Hasičský záchranný sbor České republiky (HZS ČR).
- Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany (JPO).
- Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby (ZZS).
- Policie ČR (PČR).

K ostatním složkám IZS patří (Vilášek, Fus, 2023):

- Obecní/městská policie.
- Armáda České republiky (AČR).
- Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil.
- Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory.
- Ostatní záchranné sbory.
- Orgány ochrany veřejného zdraví.
- Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby.
- Zařízení civilní ochrany.

- Neziskové organizace sdružení občanů.

1.2 Základní dělení mimořádných událostí

Mimořádné události lze rozčlenit do dvou hlavních kategorií. První z nich jsou MU způsobené přírodními – živelními vlivy, které je možné odborně nazvat naturogenními mimořádnými událostmi. Druhou skupinou, která způsobuje mimořádné události jsou civilizační vlivy, které lze definovat jako antropogenní MU (Šín, 2017). Podle Dymáka (In: Štětina et al., 2014, st. 46) jsou události, které vznikají v důsledku přírodní nebo lidské činnosti, možné také nazvat jako přírodní a antropogenní katastrofy. Mají ničivé účinky na přírodu a společnost a nelze je provést obyčejnými prostředky.

1.3 Mimořádné události způsobené přírodními vlivy

Přírodní vlivy mohou být pojmenované rovněž jako živelní pohromy, jejichž dopad by měl významný účinek na životy osob a životní prostředí. Tyto situace vznikají v souvislosti s přírodními elementy jako je oheň, voda, vzduch a půda. Mimořádné události přírodních vlivů se člení na abiotické MU, jež jsou zapříčiněny neživou přírodou a na biotické, které jsou naopak způsobené živou přírodou (Mertová, Slaná Reissmannová, 2021).

Abiotické mimořádné události – lze dále členit na požáry, jež byly vyvolané přírodními vlivy, např. požáry v krajině, přirozené povodně a záplavy atd. Dále se abiotické události dělí na zemětřesení, dlouhodobá sucha, sopečnou činnost, tornáda, mlhy, sněhové kalamity, vichřice, půdní eroze, úniky radonů, globální změny klimatu, narušování ozonové vrstvy (Horák et al., 2015).

Biotické mimořádné události se rozčleňují na (Šín, 2017):

- Epizootie – hromadná nákaza zvířat (např. ptačí chřipka).
- Epifytie – rozsáhlá nákaza rostlin.
- Epidemie – nákaza lidí.
- Rapidní nárůst škůdců, plevelů, rychlé vyhynutí druhů apod.

1.4 Mimořádné události způsobené civilizačními vlivy

Civilizační vlivy neboli antropogenní MU jsou způsobené lidskou činností. Antropogenní události zobrazují značné nebezpečí, které má negativní dopady na životy, zdraví, majetek a životní prostředí a obyvatelstvo. Jedná se o události, které mají v dnešním světě velkou roli také jako přírodní mimořádné události (Doležel et al., 2014).

Antropogenní události jsou:

Technogenní mimořádné události – což jsou průmyslové, radiační, technologické havárie velkého rozsahu. Dále je lze členit na havárie způsobené velkou dopravní nehodou, jež vedou k úniku toxických látek, ropným haváriím, požárům, explozím atd. Dále to mohou být ekologické havárie jako např. smog, narušování ozonové vrstvy, skleníkové dopady a dopady na vodních tocích apod.

Havárie představují nebezpečí pro lidské zdraví, ekonomiku a životní prostředí. Proto je nezbytné, aby se k nim přistupovalo s větším důrazem na prevenci, rychlou reakci a ochranu. Tato problematika je zásadní prioritou k minimalizování těchto událostí.

Sociogenní vnitřní mimořádné události – jsou ekonomické, společenské a sociální krize, které by měly dopad na narušení dovozu ropy, elektrické energie, tepla, plynu, potravin, pitné vody, léků atd. Dále se jedná o rozsáhlé migrační vlny, teroristické útoky, sabotáže, občanské nepokoje, porušení demokratických principů, přelidňování a také používání zbraní hromadného ničení.

Sociogenní vnější mimořádné události – jedná o událostech vojenského charakteru, násilných akcí, při kterých je využívána vojenská síla.

Agrogenní mimořádné události – pojednávají o hospodářské, zemědělské a půdní mimořádné události, jedná se např. o kontaminace půdy, eroze půdy, poškozování půdy spojená s používáním špatných hnojiv, dále zaplavování půdy a celkové působení zemědělství (Horák et al., 2015).

Příčiny přírodních MU v současnosti způsobují převážně lidé, a to nevědomě či záměrně. Při odhalení druhu MU je důležité zjistit možné dopady a navrhnout konkrétní opatření v oblasti prevence, ochrany životů a zdraví osob, ochrany životního prostředí a majetkových hodnot na základě záchranných a likvidačních prací (Doležel et al., 2014).

2 ZÁSADY CHOVÁNÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH

V dnešní době se denně děje řada MU, a proto je potřeba vědět, jak se v daných nepředvídatelných situacích správně zachovat. Zásady správného chování mají významný vliv a mohou být rozhodující pro zachraňování životů lidí, kteří jsou v nebezpečí (Doležel et al., 2014).

Mezi obecné zásady chování při MU patří hlavně včasné reagování na vzniklou situaci. Dále je důležité vzít na vědomí, že prioritu má vždy život a zdraví a až poté majetkové hodnoty. Měli bychom zavolat na příslušnou tísňovou linku a předat operátorovi potřebné informace. Podstatné je vyvarovat se zbytečným telefonátům z důvodu přetížení telefonních sítí. V dalším kroku informujeme o vzniklé situaci ostatní osoby a popřípadě jim pomoci, pokud se jedná o nemocné, nemohoucí osoby či děti. Při příjezdu složek IZS je zásadní uposlechnout rady a pokyny, které složky nařizují. Mezi MU, se kterými se lze setkat jsou např. povodně, dopravní nehody, požáry anebo také evakuace, která je nutná z důvodu vzniklé situace (Modul – J, 2019).

2.1 Povodeň

Povodní se rozumí dočasný a výrazný nárůst hladiny vodních toků či jiných povrchových vod, což má za následek zaplavení oblastí, jež se nacházejí mimo běžné koryto vodního toku. Povodeň může být způsobená, pokud je odtok nedostatečný, nebo sám od sebe nemůže odtékat a tím může přivodit výrazné škody na majetku. Jedná se o katastrofu, která má ničivé účinky a objevuje se téměř každý rok. Povodně se dělí na přirozené, zvláštní a bleskové. Příčiny přirozených povodní jsou především přírodní vlivy, kterými mohou být silné deště, tání sněhu, ledu atd. Zvláštní povodně jsou způsobené protržením vodních hrází, poruchami konstrukce a jejich narušením. Bleskovou povodní se rozumí rychlé povodně trvající několik minut. Jejich příčinou bývají přívalové srážky (Plucková et al., 2023).

Zásady chování při povodních

Při povodních je potřeba především poslouchat instrukce, které podává obecní úřad obyvatelstvu prostřednictvím rozhlasů, zpráv v televizi, na internetu apod. Při povodních platí zásada přemístit se na vyvýšená místa. Během povodní, které jsou velmi rozsáhlá dochází k evakuaci z místa ohrožení na místa, jež jsou bezpečná (Kovaříková, 2020).

Při evakuaci obecně platí pravidla, která jsou nezbytná při opouštění místa udělat. Mezi tyto zásady patří (Plucková et al., 2023):

- Nachystat všechny potřebné věci pro sebe a celou rodinu, tyto věci dát do evakuačního zavazadla.
- V domácnosti vypnout veškeré elektrické spotřebiče a hlavní uzávěry vody a plynu.
- Veškeré cenné předměty, ohrožující škodlivé látky a nějaké jídlo dát na vyvýšená místa a předejít k jejich zaplavení.
- Celou rodinu a domácí zvířata připravit k evakuaci.
- Během evakuace poslouchat pokyny od daných orgánů a dopravit se na setkávací místa.

2.2 Bouřka

Nejčastější formu extrémního, nebezpečného počasí představuje bouřka, která je doprovázená optickými (blesky) a akustickými (hromy) jevy. Bouřka může způsobovat nárazový vítr, velké přivalové deště, kroupy apod. Bouřky se nejčastěji objevují v létě a v zimě jsou jen ojediněle (Plucková et al., 2023).

Zásady chování při bouřce

Při bouřce jsou místa, která mohou být bezpečná. Jedná se o objekty, které mají hromosvod a jsou tak chráněné před blesky. Hromosvody se umisťují na střechy budov a musí být spojeny se zemí. Pokud jsou osoby při bouřce v budově, je důležité zavřít okna a nestát u nich ani u vchodových dveří, nepoužívat elektrické spotřebiče a zásuvky. Dále nepouštět vodu a nemanipulovat s vodovodními a odpadními trubkami. Dalším bezpečným úkrytem je automobil, který musí mít ocelovou střechu. Pokud je člověk při bouřce v autě, neměl by otevírat okna, naklánět se z nich ven a nevystupovat. Existují ovšem místa, která při bouřkách nejsou vůbec bezpečná. Venku je během bouřky důležité vyhýbat se otevřeným prostranstvím, především kopcům, nehledat úkryt pod vysokými osamělými stromy, kde je větší pravděpodobnost úderu blesku. Dále se nesmí pohybovat okolo vodních ploch zejména jezer, rybníků či bazénů. Pokud se člověk dostane na otevřené prostranství, měl by hledat bezpečný úkryt anebo najít díru, v které se skrčit do dřepu a čekat, až bouřka přejde. Další nebezpečná místa jsou skály anebo místa, na nichž není hromosvod nebo mají porušené elektrické vedení. Těmto místům je nejlepší se během bouřky vyhýbat. Poskytování první pomoci při úderu bleskem je obdobné jako u jiných zraněních. Při tomto zranění dochází

především k popáleninám a zranění elektrickým proudem, kdy může dojít až k selhání životních funkcí. Při zasažení bleskem neprodleně zavolat na 155 a přivolat odbornou pomoc (Kovaříková, 2020).

2.3 Požár

Požár se považuje za velmi nebezpečný jev, který ohrožuje životy lidí, zvířat, jejich zdraví, majetek a životní prostředí. Představuje situaci, při níž dochází k nekontrolovanému hoření, jež uvolňuje teplo, světlo, plameny a také kouř. Požáry mají řadu příčin vzniku. Jedná se např. o dopravní nehodu, která může způsobit výbuch a přivodit požár, neopatrnost lidí při zacházení s ohněm v prostorách budov nebo v přírodě, kde může dojít k přírodním katastrofám. Příčinou mohou být rovněž přírodní vlivy, jako jsou blesky při bouřce či sopečná činnost. Dále se jedná o technické vady, výboje elektřiny, požár vzniklý z důvodu špatného smíchání chemikálií nebo úmyslné založení (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024a).

Zásady chování při požáru

S mimořádnými událostmi jako jsou požáry se člověk může setkat, aniž by byl na to připravený. Musí jednat tak, aby požár nezpůsobil on a nevystavoval se riziku, že by mohl ohrozit životy lidí a zvířat, jejich zdraví a případně způsobit škody na majetku. Každý je povinný poskytnout první pomoc s ohledem na svoje bezpečí. Při vzniku požáru jsou důležité zásady, jak se v těchto situacích zachovat. Pokud dojde k požáru v budově, je důležité zachovat klid a nepanikařit, co nejdříve zavolat hasiče (150) nebo také na číslo 112. Jestliže se v budově nacházejí jiné osoby, měli bychom je varovat opakovaným voláním slova „hoří“, nebo pomocí prostředků bouchat o věci, které budou slyšet např. o radiátor nebo o zeď. Pokud je požár malý, můžeme se ho pokusit uhasit pomocí hasících přístrojů či vody. Pokud je to v našich silách, měli bychom odstranit veškeré věci, které by mohly požár rozšířit, např. hořlavé kapaliny. V případě, že člověk uvízne v místnosti, musí se hlavně držet při zemi, jelikož je tam méně kouře, který především stoupá nahoru. Dále zamezit kouř tím, že mokrým ručníkem, utěrkou, dekou apod. utěsnit dveře, pomocí vlhčených ubrousků či jinými textiliemi chránit dýchací cesty. Do oken dát jakoukoliv látku, aby hasiče upozornila, že se tam někdo nachází. Nikdy se neschovávat pod různé objekty jako jsou postele, skříně a jiné, protože by hasiči měli problém najít dané osoby. Nejvhodnější cestou ven z hořícího domu nebo bytu je únikový východ, pokud se ovšem

požár nerozšířil i tam. Jestliže se v budově nachází výtah, nesmí se během požáru používat, je tu riziko, že by tam člověk mohl zůstat uvězněný (Modul – J, 2019).

2.4 Evakuace

Evakuace představuje klíčový prvek ochrany a zabezpečení k přesunu osob nebo komunit, které se nachází v ohrožujícím prostředí. V případě nebezpečí jsou zvířata, předměty technického a kulturního charakteru, stroje a materiály, jež jsou v oblasti, kde se stala MU. Cílem evakuace je přemístit dané skupiny z nebezpečného prostředí na místo se základními potřebnými službami pro evakuované. Je zajištěné náhradní ubytování, stravování, léky a pro zvířata potrava a přístřeší. Primárně se upřednostňuje evakuace dětí do 15 let, postižené osoby, osoby ze zdravotnických a sociálních zařízení. Doprovod těchto skupin tvoří personál téhož zařízení podle daného evakuačního plánu (Modul – J, 2019).

Evakuaci lze provést jako cvičné preventivní opatření. Touto formou ji realizují školy. Jedná se o plánovanou akci s cílem připravit žáky, učitele a další osoby nacházející se v prostorách školy na správné chování a postupy v případě, že by nastala skutečná evakuace. Cvičná evakuace ve školách probíhá po zaznění poplašného zvonění. Žáci se společně s učitelem připraví na opuštění třídy, kdy učitel vždy odchází jako poslední. Veškeré své věci nechají na svých místech a ve dvojici odcházejí. Každá škola má na základě dokumentu požárního evakuačního plánu únikové cesty, po kterých se evakuace uskutečňuje. Problém může nastat, když všechny třídy odcházejí z budovy a není dostatečný volný prostor, tím vzniká panický strach. Po evakuaci je důležité mít místo shromáždění, kde se evakuovaní sejdou a každý učitel spočítá žáky ze své třídy (Kovaříková, 2020).

Zásady chování při evakuaci

Mezi základní zásady při vyhlášení nařízené evakuace patří zejména dbát pokynů obecního úřadů nebo složek. Po opuštění daného ohroženého objektu je potřeba udělat několik kroků. V první řadě vypnout elektrický proud a uzavřít hlavní přívody vody a plynu. Přesvědčit se, jestli sousedé o situaci vědí a také opouštějí svá bydliště. Děti by měly mít u sebe štítek se svým jménem a příjmením a adresou. Zvířata exotického původu mohou v domácnosti zůstat, ale je důležité dát jim dostatek vody a potravin. Jiná domácí zvířata se převážejí v uzavřených přepravkách. V poslední řadě je podstatné vzít si evakuační zavazadlo, zamknout a na hlavní dveře dát zprávu o tom, že jste z bytu odešli a pomocí dopravních prostředků se přemístili na místo shromáždění. Evakuačním zavazadlem může být batoh, kufr, cestovní taška atd. Používá se v případě nařízené evakuace, kdy je nezbytné opustit

budovu kvůli MU. Zavazadlo se musí pro upřesnění označit štítkem, na kterém bude jméno, příjmení a adresa vlastníka. Do evakuačního zavazadla patří věci důležité pro přežití na určité dny. Jsou to především potraviny s dlouhodobou trvanlivostí, které vydrží delší dobu, tj. luštěniny, rýže, těstoviny, ořechy, semínka, konzervy apod. Dále balená pitná voda alespoň na 2-3 dny pro všechny osoby z domácnosti. Následně je potřebné s sebou sbalit kuchyňské potřeby jako jsou jídelní misky, hrnečky na pití a jídelní příbory. V evakuačním zavazadle by měly být i léky, které jsou nezbytné, pokud člověk trpí různými nemocmi, dále vitamíny a hygienické potřeby. Samozřejmostí by měl být občanský průkaz, cestovní pas, karta pojištění a peníze v hotovosti. Dále do zavazadla patří oblečení, tepláky, mikina, spodní prádlo, teplé ponožky, boty, pláštěnka a jiné oblečení, které závisí na počasí. Mezi poslední věci, jež by měl člověk sbalit, patří spacák, karimatka, rádio, nabíječka, powerbanka, baterka, zapalovač nebo sirky, tužky na psaní nebo na malování pro děti, nůžky, nůž a jiné věci (Modul – J, 2019).

2.5 Dopravní nehoda

Dopravní nehoda je neplánovaná událost, která se stala na pozemních komunikacích, během ní dochází ke střetnutí vozidel nebo vozidla a jiného objektu. Dopravní nehody mohou mít vážné následky jako je usmrcení a zranění osob nebo poškození majetku v důsledku provozu vozidla, které je v pohybu (Česko, 2000b).

Nehoda se může stát z různých důvodů. Člověk může způsobit dopravní nehodu tím, že nebere ohled na dopravní předpisy, podle kterých se musí řídit, tj. nerespektování přednosti, neadekvátní rychlost, nepozornost, nedodržování bezpečné vzdálenosti atd. Lesní zvěř může také přivodit dopravní nehodu (10 nejčastějších příčin dopravních nehod, 2020).

Zásady chování při dopravní nehodě

U dopravních nehod může být osoba účastníkem nebo také svědkem. Při vzniklé dopravní nehodě je vhodné postupovat následovně. V první řadě je důležité zastavit a zkontrolovat, jak moc je autonehoda rozsáhlá a jaké škody způsobila. Rozpoznat, zda se jedná pouze o srážku vozidel a nehrozí-li k větší MU. V druhé řadě je potřeba zavolat odbornou pomoc na tísňové linky, které jsou 155, 158, nebo pokud se jedná o rozsáhlou MU zavolat na číslo 112. V případě, že se u nehody nacházejí osoby, které jsou zraněné je zásadní jim poskytnout první pomoc, ale je také důležité brát ohled na svoji bezpečnost a neohrozit tak svoje zdraví. K místu události přijdou příslušné složky IZS a je klíčové respektovat jejich instrukce. Pokud se stala dopravní nehoda a člověk se u ní nechtěně objevil, je brán jako svědek, který

je následně potřebný pro svědectví a pro popis toho, jak k dopravní nehodě došlo (Plucková et al., 2023).

2.6 Aktivní střelec

Incident, který je označován jako útok aktivního střelce, je též známý pod zkratkou „AMOK“. Aktivním střelcem může být jedinec nebo skupina, která se aktivně zabývá zabíjením nebo pokusem o zabíjení většího počtu osob ve veřejných prostorech. Jedná se o násilnou událost, kdy ozbrojená osoba nemá žádný vzorec nebo metodu k výběru místa a obětí, které se uvnitř nacházejí. Většinou k útokům dochází na místa, kde je vysoká koncentrace osob např. nemocnice, školy, obchodní centra, náměstí, metra a jiné. Ve většině případů aktivní střelec používá střelné zbraně, ale využívá i jiné, např. bodné zbraně, výbušniny apod. (Kovaříková, 2020).

Zásady chování při útoku aktivního střelce

Útok aktivního střelce je velmi rychlý, a proto je důležité vybrat si vhodný způsob ochrany svého života. Při útoku jsou klíčové kroky, podle kterých jednat a reagovat. Tyto body se nachází v protokolu „UTÍKEJ, SCHOVEJ SE, BOJUJ“ (Run, Hide, Fight – Active Shooter Protocol, © 2024).

UTÍKEJ

V případě, kdy je mezi osobou a útočníkem dostatečně velká vzdálenost a je možnost úniku, je důležité rychle utéct. V případě kratší vzdálenosti je klíčové, se co nejrychleji oddálit od ozbrojené osoby na bezpečné místo s možností úkrytu. Veškeré své osobní věci ponechat na místě a pokusit se odejít. Důležité je zavolat polici na čísle 158 a poskytnout jim informace např. o počtu útočníků, druhu zbraně, kde se nachází nebo fyzický popis útočníka (Run, Hide, Fight – Active Shooter Protocol, © 2024).

SCHOVEJ SE

Jestliže není možnost utéct, je potřeba se schovat na místě, které je bezpečné a být potichu. Ukrýt se na místě, kde jsou silné zdi a méně oken, poté zamknout a zabarikádovat dveře nábytkem. Důležité je neupozorňovat na sebe, vypnout veškeré telefony, zhasnout světla, zavřít okna a zatáhnout je pomocí rolet či žaluzií. Jestliže se osoba nachází venku a nemá možnost bezpečně utéct, je možné se ochránit schováním za cihlové zdi, velké stromy nebo budovy. Zůstat na místě do doby, než přijde policie, která eliminuje útočníka a je bezpečně odejít (Run, Hide, Fight – Active Shooter Protocol, © 2024).

BOJUI

Pokud v případě ohrožení života nelze utéct ani se bezpečně schovat, je možné se pokusit o zneschopnění nebo omezení činnosti útočníka. Vůči útočníkovi jednat rychle a přesně, házet po něm předměty jako židle nebo hasicí přístroje. Až to bude bezpečné, je důležité zavolat na policii a ohlásit to. Po incidentu musí osoby ukázat ruce s otevřenými dlaněmi (Run, Hide, Fight – Active Shooter Protocol, © 2024).

2.7 Tísňové volání

Tísňové volání představuje využívání bezplatných telefonních čísel, která jsou důležitá pro záchraňování lidských životů, zdraví a ochranu majetku. Tísňové volání má seznam čísel, které používají dané složky. Lze volat, i když nemá člověk dobitý kredit. V České republice jsou využívána tato tísňová čísla (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024b):

- 150 Hasičský záchranný sbor.
- 155 Zdravotnická záchranná služba.
- 156 Městská policie.
- 158 Policie České republiky.
- 112 Jednotné evropské číslo tísňového volání.

Na jednotné evropské číslo tísňového volání 112 se volá v případě větší MU, kde zasahuje více složek IZS nebo když člověk neví na jaké tísňové číslo zavolat. Na tísňovou linku se volá, pokud situace představuje značné ohrožení lidských životů, zdraví, majetku nebo prostředí. Při těchto situacích je nezbytné rychlé nasazení složek IZS. Volání na tísňovou linku se provádí, pokud vznikl požár, nehoda nebo zranění, trestný čin nebo když je člověk svědkem jakékoliv události, která vyžaduje použití technický prostředků. Tísňové volání slouží pouze pro nahlášení závažných MU, a nikoliv pro její zneužití, které je trestné (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024b).

Komunikace tísňovými linkami vyžaduje respektování stanovených zásad a vhodný přístup k projevu. Důležité je zachovat klid a nepanikařit, jít na místo, kde nehrozí žádné nebezpečí a kde je prostor navázat spojení s tísňovou linkou, poté vyčkat na operátora. Podstatné při komunikaci je stručně a srozumitelně popsat danou situaci, v níž se osoba vyskytuje. Důležité informace, které musí člověk říct, je své jméno a příjmení, co se stalo, kde se to

stalo a počet zraněných osob. Poskytování dalších potřebných informací jako je telefonní číslo, z kterého osoba volá a také sdělit případné nebezpečí, pokud může dojít např. k výbuchu. Důležité je poslouchat pokyny operátora a nezavěšovat (Modul – J, 2019).

2.8 Zásady poskytování první pomoci

První pomocí (dále jen „PP“) se rozumí účinné prvky, které jsou zaměřené na záchranu životů a na okamžitou pomoc osobám v krizovém zdravotním stavu. Především jde o zavolání zdravotnické záchranné služby (dále jen „ZZS“). Poskytování PP je povinné, pokud by osoba neposkytla první pomoc osobě, která je ohrožena na životě, jedná se o trestný čin. Klíčovým prvkem v případě náhlého zranění či onemocnění je minimalizovat rizika bránící úspěšnému uzdravení. Jedná se o nenáročné postupy, které lze poskytovat pomocí prostředků a může jej provádět každý, dokud nepřijede profesionální zdravotnická pomoc (Haluzíková, 2023).

Při poskytování PP existují zásady, podle kterých by se měl každý řídit. První zásadou je vyhodnotit situaci, co přesně se stalo, jaká další hrozba by mohla nastat a jak se v dané situaci správně zachovat. Druhá zásada klade důraz na zachování vlastní bezpečnosti a na to, aby osoba poskytující první pomoc neohrozila své vlastní zdraví. Třetí zásada, což je ta nejdůležitější je zavolat na tísňové linky pro pomoc, tyto zásady při volání ZZS jsou uvedeny výše. Poslední zásada je poskytování první pomoci osobám, které jsou ohroženy na životě a zdraví. Především je důležité zjistit životní funkce, a to především jestli člověk dýchá. Poznat, zda člověk dýchá může osoba poskytující PP tak, že osobě zakloní hlavu a zkontroluje dech. Jestliže osoba dýchá bez zvláštních zvuků jako je lapání po dechu apod., musí osoba poskytující PP zavolat záchrannou službu a osobě udržovat hlavu v záklonu, než přijede odborná pomoc. Pokud osoba nedýchá, je zapotřebí provést resuscitaci a umělé dýchání. Resuscitace neboli masáž srdce se provádí pomocí rukou přiložených na střední části hrudníku. Stlačování hrudníku by mělo být asi 5 až 6 cm hluboko a tempo stlačování je mezi 100 až 120 stlačeními za minutu. Resuscitace pokračuje až do příjezdu záchranářů nebo do doby, kdy zachraňovaná osoba nezačne sama dýchat. Po stlačení hrudníku lze provést umělé dýchání, přičemž se 30krát stlačí hrudník a pak se provedou dva vdechy do úst. (Bernatová et al., 2017).

3 CHOVÁNÍ DĚTÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH

Během MU může u mnoha dětí nastat řada faktorů, které ovlivňují jejich chování např. nervozita, strach, panika, zmatenost a jiné. Většinou se děti upnou na dospělé osoby a vyhledávají u nich potřebnou pomoc. Vzniklé MU mohou být náročné na psychiku dospělých. Jejich strach, panika či rozrušení se poté přenesou i na děti, proto je důležité kvůli dětem jednat klidně a nepanikařit. Při řešení MU se může dítěti dát lehký úkol, nesmí stát v cestě složkám IZS, které provádějí záchranné a likvidační práce (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024c). Rodiče slouží jako důležitý mechanismus ke zvládnutí stresových situací u dětí a hrají klíčovou roli na reakci vzniklých katastrof a jejich řešení. Děti vzhlížejí ke svým rodičům a učí se, jak jednat při katastrofách a stresových situacích. Způsob, jakým rodiče fungují během katastrofy a po ní, má klíčový vliv na reakci dětí (Gerrard et al., 2023).

V obtížných událostech jako ty mimořádné, je důležité podporovat děti, což jim pomůže danou situaci lépe zvládnout. Během MU je důležité udržet děti v klidu a bezpečí. Děti lze na tyto události částečně připravit, aby věděly, co je v daných situacích potřeba udělat. Podstatné je s dětmi o takovýchto událostech mluvit a důsledně nacvičovat, děti se tak aktivně zapojí do plánů v případě vzniku MU. Jak je uvedeno výše, děti často podléhají náladám dospělých v jejich blízkosti. Pokud se dospělí budou chovat klidně a svědomitě, tak mohou dětem pomoci lépe zvládnout stres např. utěšováním, objímáním anebo cvičením klidného dýchání, což jim také pomůže se cítit bezpečně. Každé dítě může v dané situaci reagovat jinak, zejména starší děti mohou během události prožívat emoce spojené s hrozbou, nebezpečím, izolací, a dokonce i zoufalstvím. Zprávy o MU, které hovoří o ztrátách a úmrtí, může děti vyděsit a rozrušit. Pokud děti narazí na stresující událost, která se stala, je důležité jim to vysvětlit způsobem přiměřeným jejich věku a říct co se děje (10 ways to help kids cope in a crisis: Keeping kids safe and calm in a disaster, 2020).

3.1 Reakce dětí po mimořádných událostech

Mimořádné události jsou pro mnohé děti obzvláště stresující. Děti těmto událostem méně rozumí, mají menší znalosti o bezpečnostních opatřeních, v porovnání s dospělými méně rozumí situaci než dospělí a také mají často málo zkušeností se zvládnutím stresových situací. U dětí je větší pravděpodobnost, že jim případná vzniklá MU způsobí psychické trauma (Children and Disasters, 2024).

Tyto události často mají závažný dopad na psychický stav dětí i dospělých. Záleží také, jaká MU se stala a jak moc je událost velká a závažná. S MU nelze počítat dopředu, zkrátka se jedná o událost, která je nepředvídatelná. Reakce dětí po MU mohou být téměř stejná jako u dospělých lidí, avšak v některých případech se mohou objevit potíže např. děti ztratí možnost řeči nebo značné změny v jejich chování. Dalšími projevy mohou být problémy ve škole nebo v rodině. Děti si většinou myslí, že to, co se stalo, je kvůli nim. Zkrátka se jedná o chování, které je způsobené událostí, která se stala. Příznaky traumatu mohou být na základě emočního a tělesného dopadu po zažití mimořádné události. Emocionální příznaky jsou např. obavy a nejistota, strach o svůj život a zdraví, panika, nesoustředěnost, náhlé změny nálad a jiné. K tělesným příznakům lze zařadit pláč, zvýšení tepu, bolest hlavy, břicha a nevolnost, sevření hrudníku apod. S traumatem přicházejí i změny chování ve společnosti. Jedná se o zpožděný denního cyklu, špatné známky ve škole, nerozhodnost nebo uzavření se od lidí. Každá osoba, i když se jedná o dítě, prožívá trauma různě, buď reaguje po MU v klidu a psychicky to zvládá velmi dobře, nebo může prožívat všechny uvedené příznaky. Znak traumatu se projevuje u každého jinak, někdy hned po ukončení MU, jindy o pár dní či týdnů později. U některých jedinců se trauma projeví, ale jejich psychický stav se už nikdy nespraví. V těchto případech je potřeba hledat odbornou pomoc (Policie České republiky, © 2024).

Jak je uvedeno výše, události postihují jak dospělé osoby, tak i děti a dané události jako jsou střelby ve školách, přírodní katastrofy a jiné jsou stresové a mají škodlivé dopady na duševní zdraví. V souvislosti narůstajícího počtu traumatických a velmi stresových událostí, které se v dnešní době poměrně často dějí, je vzdělání v tomto prostředí důležité. V těchto situacích je nezbytné děti podporovat, aby zvládly závažnost traumatu, které utrpěly. Cílem je zlepšit pohled dětí na vzdělání a možnost přípravy na tyto události. Učitelé bývají dětem oporou a často mohou být vyhledáni jako někdo, kdo bude vědět, co dělat (Gerrard et al., 2023).

4 VÝUKA OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Předmět ochrana člověka za mimořádných událostí (dále jen „OČMU“) se vyučuje na základních školách a bývá nejběžnějším způsobem, jak se o těchto událostech lze dozvědět. Dříve se toto téma učilo na základě povinného předmětu s názvem „branná výchova“, vyučoval v letech 1973 až 1991 a jednalo se o „brannou výchovu“. Tento předmět byl později na školách zrušen a poté nezískal větší pozornost a byl spíše opomíjen. Později se, ale k tomuto přistoupilo, neboť občan je povinný pomoci státu a také pro ochranu obyvatelstva, a proto se toto téma zavedlo nejvíce ve školách, aby se mohli připravit na MU. Následně byl zpracován projekt, který měl ověřit, jestli se toto téma v osnovách bude vyučovat v jednotlivých předmětech, a nikoliv jako samostatný předmět. Byl vydán pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), aby se téma OČMU začlenilo do vyučování. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru se na toto téma zaměřila především pro učitelé, kdy zpracovalo pedagogický průvodní materiál, který obsahuje výukové filmy pro děti apod. O tomto tématu se škola rozhodovala sama, především ředitel školy navrhl, jak moc bude téma obsáhlé v jednotlivých předmětech a také jakým způsobem se bude cvičně praktikovat. K tématu ochrana člověka za mimořádných událostí MŠMT poté aktualizovalo pokyn dne 4. března 2003, kde byly následně vložené dodatečné vzdělávací materiály. OČMU by měla být minimálně 6 vyučovacími hodinami během každého školního roku pro každý ročník. Ve školním vzdělávacím programu (dále jen „ŠVP“), který zpracovává ředitel, je uvedeno, jestli se tato problematika bude vyučovat jednotlivě či v předmětech na základě vzdělávacích programů. MŠMT vychází ze zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. V důsledku nových poznatků se výuka OČMU zařadila do rámcového vzdělávacího programu (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024d).

4.1 Základní vzdělání

Základní školy (dále jen „ZŠ“) se snaží předat žákům základní vzdělání, aby se naučili zásadní metody učení a také aby byli inspirováni k dalšímu vzdělávání se a učení se po celý život. Žáci se učí základním věcmi jako je myšlení, komunikace, řešení problémů, spolupráce, péče o své zdraví apod. Dále se základní školy snaží posílit respekt vůči druhým lidem, odlišným kulturám a jiným. Žáci by měli získat vědomosti, dovednosti a schopnosti,

keré jim v budoucnu pomohou zvolit si profesi. Základní vzdělání trvá 9 let, jedná se o povinnou školní docházku. Struktura základních škol se člení na první stupeň, čímž se rozumí 1.-5. ročník, a na druhý stupeň, který zahrnuje 6.-9. ročník. Se souhlasem ministerstva lze vytvořit 10. ročník. Ukončení základního vzdělání žák získá po splnění povinné školní docházky. Vyučovací hodina na základních školách trvá 45 minut. RVP zpracovává pro základní vzdělání počet vyučovacích hodin pro každé ročníky. Pro 6. a 7. ročník jde o nejvýše 30 hodin a v 8. a 9. ročníku se jedná o 32 vyučovacích hodin (Česko, 2004).

4.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání

Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělání (dále jen „RVP ZV“) definují specifické cíle, strukturu, délku a osnovu pro vzdělání. Stanovuje základní a odborné oblasti na základě daného oboru. Rovněž tyto programy vytyčují organizační strukturu a jejich uspořádání, dále požadavky na vzdělání a ukončení studia. Na základě RVP se vypracovávají školní vzdělávací plány, které specifikují potřebné vzdělání žákům se speciálními potřebami a materiály, které se týkají bezpečnosti a zdraví. RVP pro základní vzdělání se dále dělí podle obsahu vzdělání do jednotlivých časových období anebo ročníků. MŠMT a ostatní ministerstva, zejména Ministerstvo zdravotnictví spolupracují a určují podmínky pro zajištění bezpečnosti a zdraví během vzdělávacího procesu. Rámcové vzdělávací programy schvaluje ministerstvo po předchozím projednání s příslušnými ministerstvy (Česko, 2004).

4.3 Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy, musí odpovídat RVP. Obsah v ŠVP je formulován do jednotlivých předmětů nebo také do jiných souvisejících tematických oblastí učiva. ŠVP, pro který není vydán RVP si školy stanovují vlastní cíle a programy, délku, obsah a časový plán vzdělání a podmínky pro bezpečnost a zdraví žáků. Ředitelé školy tyto programy vydávají, zveřejňují na stránkách a každý má právo se s nimi seznámit (Česko, 2004).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ZAČLENĚNÍ VÝUKY OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Tato kapitola se zaměřuje na základní principy a oblasti aktuální výuky v kontextu OČMU pomocí RVP ZV. Výuka mimořádných událostí v rámci RVP charakterizuje rozsah vzdělávání v této oblasti a směry, jakými je tato problematika vyučována.

Vzdělávací oblasti dané problematiky

RVP ZV zpracovává vzdělávací oblasti, jak pro 1. tak i pro 2. stupeň, kde se věnují této problematice. Pro druhý stupeň konkrétně pro 6. a 9. ročníky mají výuku v těchto oblastech:

- **Člověk a společnost**

Do této vzdělávací oblasti spadají dva obory, tj. Dějepis a Výchova k občanství. Především Výchova k občanství se věnuje k této problematice s cílovým zaměřením na činnosti státních orgánů, ozbrojených sil k obraně státu a k ochraně životním zájmů při vzniku mimořádných událostí nebo krizových stavů (RVP – ZV, ©2022).

„Člověk ve společnosti

Očekávané výstupy:

- *uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích.*

Učivo:

- *lidská setkání – přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi, rovnost a nerovnost, rovné postavení mužů a žen; lidská solidarita, pomoc lidem v nouzi, potřební lidé ve společnosti“.*

„Člověk, stát a právo

Očekávané výstupy:

- *rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu.*

Učivo:

- *právní základy státu – znaky státu, typy a formy státu; státní občanství ČR; Ústava ČR; složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu“.*

„Mezinárodní vztahy a globální svět

Očekávané výstupy:

- *uveďte některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky,*
- *objasní souvislosti globálních a lokálních problémů.*

Učivo:

- **globalizace – projevy, významné globální problémy“.**
- **Člověk a příroda**

V tomto okruhu se objevují předměty jako Chemie, Fyzika, Přírodopis a Zeměpis. Tyto oblasti žáky připravují na porozumění a pochopení k ochraně životního prostředí, živých organismů apod. Je to důležité zejména z důvodů ohrožení z přírodních vlivů či lidského chování, které může narušit systém a tím ohrozit jak osoby, tak i přírodu. Cílové zaměření v této oblasti je z mnoha především vhodné chování v situacích, které jsou nebezpečné pro život osob, majetku či životní prostředí.

„Chemie – Pozorování, pokus a bezpečnost práce

Očekávané výstupy:

- *pracuje bezpečně s vybranými dostupnými a běžně používanými látkami a hodnotí jejich rizikovost; posoudí nebezpečnost vybraných dostupných látek, se kterými zatím pracovat nesmí.*

Učivo:

- **zásady bezpečné práce – ve školní pracovně (laboratoři) i v běžném životě,**
- **nebezpečné látky a přípravky – H-věty, P-věty, piktogramy a jejich význam“.**

„Chemie a společnost

Očekávané výstupy:

- *aplikuje znalosti o principech hašení požárů na řešení modelových situací z praxe,*
- *orientuje se v přípravě a využívání různých látek v praxi a jejich vlivech na životní prostředí a zdraví člověka.*

Učivo:

- **hořlaviny – význam tříd nebezpečnosti“.**

„Přírodopis – Biologie živočichů

Očekávané výstupy:

- *zhodnotí význam živočichů v přírodě i pro člověka; uplatňuje zásady bezpečného chování ve styku se živočichy.*

Učivo:

- **rozšíření, význam a ochrana živočichů** – *hospodářsky a epidemiologicky významné druhy, péče o vybrané domácí živočichy, chov domestikovaných živočichů, živočišná společenstva*“.

„Biologie člověka

Očekávané výstupy:

- *rozlišuje příčiny, případně příznaky běžných nemocí a uplatňuje zásady jejich prevence a léčby.*

Učivo:

- **nemoci, úrazy a prevence** – *příčiny, příznaky, praktické zásady a postupy při léčení běžných nemocí; závažná poranění a život ohrožující stavy, epidemie*“.

„Neživá příroda

Očekávané výstupy:

- *uvede význam vlivu podnebí a počasí na rozvoj různých ekosystémů a charakterizuje mimořádné události způsobené výkyvy počasí a dalšími přírodními jevy, jejich doprovodné jevy a možné dopady i ochranu před nimi.*

Učivo:

- **podnebí a počasí ve vztahu k životu** – *význam vody a teploty prostředí pro život, ochrana a využití přírodních zdrojů, význam jednotlivých vrstev ovzduší pro život, vlivy znečištěného ovzduší a klimatických změn na živé organismy a na člověka,*
- **mimořádné události způsobené přírodními vlivy** – *příčiny vzniku mimořádných událostí, přírodní světové katastrofy, nejčastější mimořádné přírodní události v ČR (povodně, větrné bouře, sněhové kalamity, laviny, náledí) a ochrana před nimi*“.

„Základy ekologie

Očekávané výstupy:

- *uveďte příklady kladných i záporných vlivů člověka na životní prostředí.*

Učivo:

- *ochrana přírody a životního prostředí – globální problémy a jejich řešení, chráněná území“.*

„Zeměpis – Regiony světa

Očekávané výstupy:

- *zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich.*

Učivo:

- *modelové regiony světa – vybrané modelové přírodní, společenské, politické, hospodářské a environmentální problémy, možnosti jejich řešení“.*

„Životní prostředí

Očekávané výstupy:

- *uvádí na vybraných příkladech závažné důsledky a rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí.*

Učivo:

- *vztah přírody a společnosti – udržitelný život a rozvoj, principy a zásady ochrany přírody a životního prostředí, chráněná území přírody, globální ekologické a environmentální problémy lidstva“.*

„Terénní geografická výuka, praxe a aplikace

Očekávané výstupy:

- *uplatňuje v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu v krajině, uplatňuje v modelových situacích zásady bezpečného chování a jednání při mimořádných událostech.*

Učivo:

- **ochrana člověka při ohrožení zdraví a života** – živelní pohromy; opatření proti nim, chování a jednání při nebezpečí živelních pohrom v modelových situacích“.

- **Člověk a zdraví**

Tato oblast je zaměřena na Výchovu ke zdraví a na Tělesnou výchovu. Žáci se především učí s možnými ohrožení, která jsou spojená s mimořádnou událostí a také se učí jakými správnými zásady a způsoby chování k ochraně vlastního života a zdraví a života ostatních. V předmětu Výchova ke zdraví jsou žáci vedeni k zdravému životnímu stylu a pochopení chování při situacích, která jsou riziková. Tělesná výchova se zaměřuje na bezpečnost při pohybových činnostech.

„Výchova ke zdraví

Očekávané výstupy:

- *uplatňuje osvojené preventivní způsoby rozhodování, chování a jednání v souvislosti s běžnými, přenosnými, civilizačními a jinými chorobami; svěří se se zdravotním problémem a v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc,*
- *projevuje odpovědné chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy; aktivně předchází situacím ohrožení zdraví a osobního bezpečí; v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc,*
- *uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí.*

Učivo:

- **ochrana před chronickými nepřenosnými chorobami a před úrazy** – prevence kardiovaskulárních a metabolických onemocnění; preventivní a léčebná péče; odpovědné chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů (úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě), základy první pomoci,
- **dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví** – bezpečné prostředí ve škole, ochrana zdraví při různých činnostech, bezpečnost v dopravě, rizika silniční a železniční dopravy, vztahy mezi účastníky silničního provozu včetně zvládnutí agresivity, postup v případě dopravní nehody (tísňové volání, zajištění bezpečnosti),

- *ochrana člověka za mimořádných událostí – klasifikace mimořádných událostí, varovný signál a jiné způsoby varování, základní úkoly ochrany obyvatelstva, evakuace, činnost po mimořádné události, prevence vzniku mimořádných událostí“.*

„Tělesná výchova – Činnosti ovlivňující zdraví

Očekávané výstupy:

- *uplatňuje vhodné a bezpečné chování i v méně známém prostředí sportovišť, přírody, silničního provozu; předvídá možná nebezpečí úrazu a přizpůsobí jim svou činnost.*

Učivo:

- **hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech** – *v nestandardním prostředí, první pomoc při TV a sportu v různém prostředí a klimatických podmínkách, improvizované ošetření poranění a odsun raněného“.*
- **Člověk a svět práce**

Na 2. stupni se vzdělávací obsah člení na 8 témat, „*Práce s technickými materiály, Design a konturování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou“.* Tyto okruhy se věnují převážně v dodržování základních bezpečnostních a hygienických pravidel a v případě úrazu poskytování první pomoci (RVP – ZV, ©2022).

6 CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit úroveň znalostí žáků na vybraných základních školách. Jaké mají povědomí o hlavních zásadách chování při zvolených MU a jak je tato problematika zahrnuta do vzdělávacího programu. V této práci byl sběr dat získán pomocí dotazníkového šetření a polostrukturovaného rozhovoru, který byl prováděn na dvou základních školách. Pro vyplnění dotazníkového šetření byla vybrána Základní a Mateřská škola ve Vlčnově (dále jen „ZŠV“) a Základní škola Felberova ve Svitavách (dále jen „ZŠF“). Jedním z důvodů výběru těchto škol z rozdílných oblastí je záměr zahrnout do šetření školy s odlišnými charakteristikami. Svitavy jsou větší město, a proto mohou poskytovat širší spektrum možností vzdělávání, Vlčnov jako menší obec může využívat jiné formy výuky. Tento výběr přináší lepší pochopení zkoumané problematiky a analyzování výzkumu.

Ke zpracování bakalářské práce byl použit smíšený výzkum. Na základě dotazníkového šetření je propojený z části kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Dotazník podle kvalitativní metody je jeden z možností pro sběr dat, který se zaměřuje na postoje, životních zkušenostech, emocionálních stavech, názorů a znalostí. Kvantitativní výzkum poskytuje numerická data. V dotazníku lze použít typy otázek jako otevřené, polootevřené a uzavřené otázky. Pro kvalitativní výzkum byl zvolen dotazník s otevřenými otázkami. Další využitou metodou byl polostrukturovaný rozhovor, který zkoumá problém do hloubky. Tato metoda přináší sběr dat, kde má výzkumník seznam a pokládá otázky osobě, která se rozhovoru zúčastní a jsou tak získána potřebná data. Mezi základní typy rozhovorů je řízený rozhovor, kdy jsou otázky předem připraveny, polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor (Zháněl et. al, 2014).

Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu, jak je uvedeno výše, je zjistit úroveň znalostí žáků na vybraných základních školách. Na základě výzkumu byly také zvoleny dílčí cíle, které jsou následně popsány níže. V rámci bakalářské práce byly stanoveny 3 dílčí cíle (dále jen „DC“):

DC1: Zjistit rozdíl ve znalostech a chování při reakci na mimořádné události mezi žáky 6. a 9. tříd vybraných škol.

DC2: Zjistit rozdíl mezi vybranými základními školami ohledně MU.

DC3: Zjistit, jak pedagogové vybraných škol hodnotí možnosti výuky MU na jejich škole.

6.1 Charakteristika dotazníkového šetření a zkoumaného vzorku osob

Dotazníkové šetření bylo uskutečněno v lednu a únoru roku 2024 se souhlasem vedoucí práce. Cíl šetření se zaměřuje na znalost této problematiky a chování při mimořádných událostech. Úvod dotazníku začíná krátkým představením respondentům a obsahuje název tématu výzkumu. Důležitým prvkem úvodu je rovněž upozornění, že šetření má čistě studijní charakter. O anonymitě byli respondenti slovně upozorněni. Sběr dat byl proveden papírovou a elektronickou formou pomocí Formuláře Google, což je výkonný a jednoduchý nástroj pro tvoření online dotazníků. Tištěné dotazníky, které byly prováděné na Základní a Mateřské škole ve Vlčnově byly stejné jako dotazníky vypracované v elektronické formě, které byly určené pro Základní školu Felberova 2 ve Svitavách. Doba pro vyplnění dotazníků byla celá vyučovací hodina, kdy respondenti měli dostatek času na vyjádření. Dotazníky byly dány respondentům v hodinách přírodopisu a informatiky. Po celou dobu vyplňování byla autorka bakalářské práce přítomna a dohlížela k jeho 100 % návratnosti. Celkem se zúčastnilo 148 respondentů. K vyplňování dotazníků měli respondenti pečlivý a aktivní přístup.

Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi žáky 6. a 9. ročníků základních škol (dále jen „ZŠV6, ZŠV9 a ZŠF6, ZŠF9“). Důvodem výběru 6. ročníků je na základě přechodu z prvního stupně na druhý stupeň, protože přestup z nižšího na vyšší ročník má významnou roli na žáky. Tento přechod učí novým změnám a příležitostem. Na druhém stupni se také žáci učí samostatnosti, odpovědnosti a nezávislosti. Tato problematika se věnuje 6. ročníkům, avšak jejich znalosti této tematiky by měl být o trochu odlišné než u žáků v 9. ročníku. Druhou skupinou pro dotazníkové šetření byly vybráni žáci 9. tříd, protože ukončují školní povinnou docházku. Ukončení školní docházky představuje pro žáky další fázi osobního rozvoje ve vzdělání a vybírání profese. Žáci 9. tříd by měli více rozumět této problematice, neboť přechází na vyšší stupeň vzdělání.

6.2 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník obsahuje celkem 20 otázek, z toho 10 je uzavřených a 10 otevřených otázek. Otázky č. 1-3 se týkají pohlaví, třídy a školy, kde respondenti studují. Další uzavřené otázky č. 5, 6, 8–12 jsou zaměřena na čísla tísňových linek, jak mohou MU vzniknout a které složky patří do IZS a jakým způsobem se respondenti dozvídají o mimořádných událostech. Zbytek otázek jsou otevřené a věnují pozornost mimořádným událostem a chováním v různých situacích. U otevřených otázkách mají respondenti prostor se vyjádřit, jak by se v daných

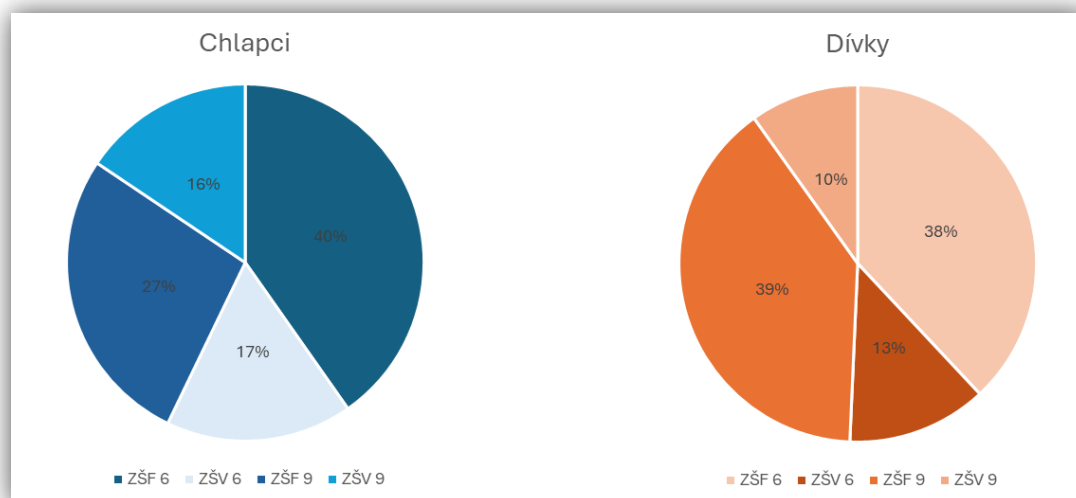
událostech zachovali a jak by postupovali při první pomoci. Pro vyhodnocování dotazníkového šetření byly zvolené výsečové grafy, které přehledně zobrazí potřebná data v procentech. Přesto, že v dotazníku je počet nasbíraných dat ze základní školy Vlčnov 2,6krát menší než na základní škole Felberova, je počítáno jako se 100 % obou škol. Pro získání sberu dat byly uzavřené grafy tvořené pomocí programu MS WORD a otevřené grafy, byly následně upraveny v programu MS Excel.

Limity a silné stránky výzkumu

Dotazníkové šetření mezi žáky 6. a 9. tříd má své limity. Mezi silnými stránkami může být standardizace odpovědí, že všechny odpovědi jsou nasbírané stejným způsobem a umožňuje srovnávání mezi různými respondenty. Také anonymita je silná stránka, jelikož žáci budou ochotni psát své názory bez obav z osobního posouzení. Mezi hlavní limity patří riziko, že respondenti pravděpodobně budou odpovídat na otázky úmyslně nesprávně, a proto se zde připouští toto riziko.

Otázka č. 1: Jsem (pohlaví respondentů)

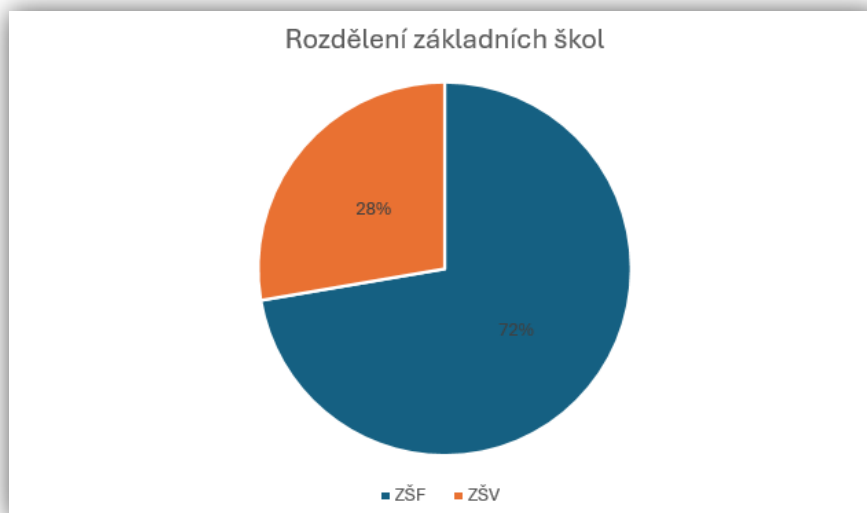
První otázka se zabývá rozdělení žáků dle pohlaví na vybraných základních školách. Grafy jsou rozděleny dle pohlaví pro přehlednost. Celkový počet dotazovaných je 148, z toho je 77 chlapců a 71 dívek. V grafech je viditelné rozdělení chlapců, nejmenší počet je na ZŠV9 16 %, o procento více tedy 17 % má ZŠV6 a s 27 % jsou zde chlapci ze ZŠF6 a největší procento zabírají respondenti mužského pohlaví z 9. ročníků na ZŠF. Dále přehled dívek zobrazuje, že ZŠF 6. a 9. ročníků mají procentuálně větší část než na ZŠV.

Grafy č. 1 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 1 (vlastní zdroj)

Otázka č. 2: Chodím na základní školu

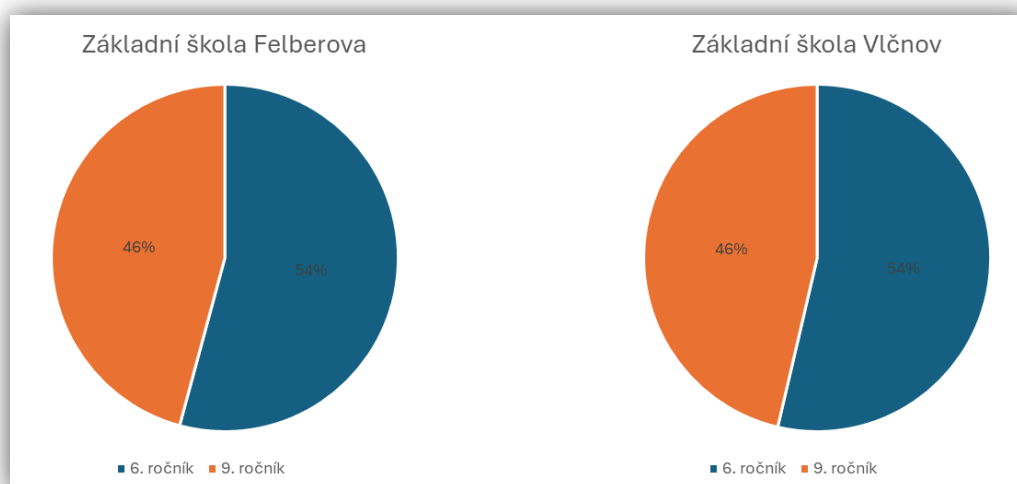
Celkem ze ZŠF bylo 107 dotazovaných respondentů což je 72 % a ZŠV bylo celkem 41 dotazovaných žáků, kteří mají 28 %. Celkový počet žáků z obou základních škol je 148. Větší počet dotazovaných žáků byl na Základní škole Felberova (přesněji o 44 %).

Grafy č. 2 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 2 (vlastní zdroj)

Otázka č. 3: Třída

Dotazník na ZŠF byl rozdělen do tří tříd 6. ročníku v počtu 58 žáků (54 %), v 9. ročníku bylo zaznamenáno 49 dotazovaných žáků (tzn. 46 %). Jelikož na ZŠV mají pouze jednu třídu z každého ročníku, počet dotazovaných dětí z 6. ročníku je 22 žáků (54 %) a v 9. ročníku 19 žáků (46 %), což znamená výrazně menší počet dotazovaných než na ZŠF. U grafů je zřetelně vidět, že se procentuálně shodují na počtech 6. ročníků vs 9. ročníků z každé základní školy.

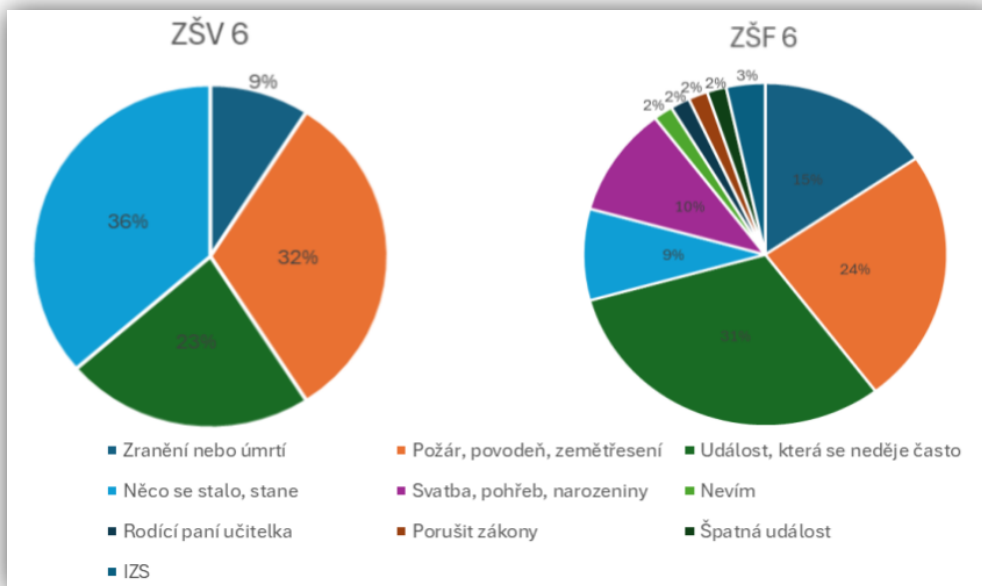

Grafy č. 3 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 3 (vlastní zdroj)

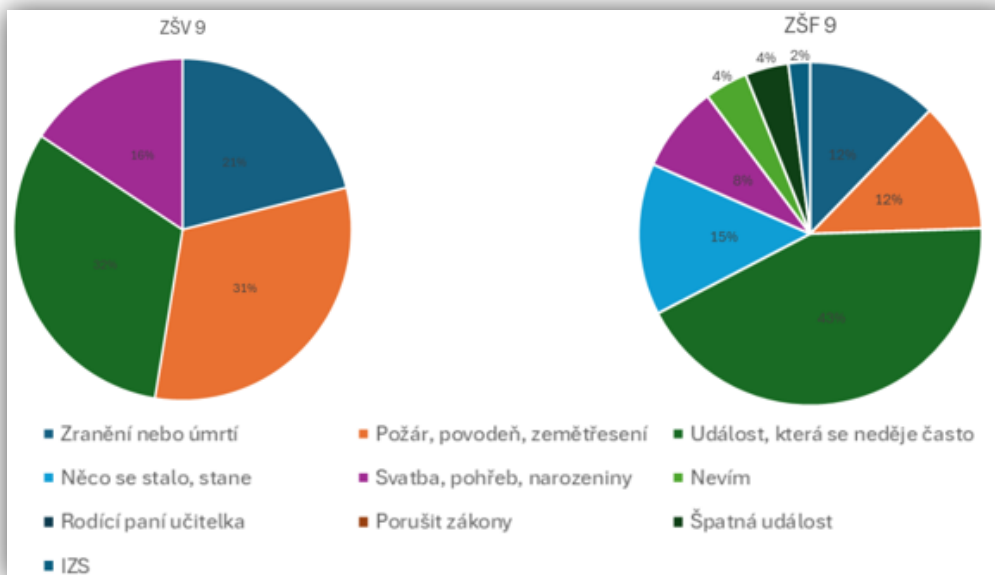
Otázka č. 4: Co znamená mimořádná událost?

Otázka o mimořádných událostech (MU) byla ve výzkumu formulována jako otevřená, aby se zjistilo, jaké povědomí mají respondenti o této problematice. Respondenti měli příležitost popsat, co si pod pojmem MU představují, což zahrnuje škodlivé důsledky lidských činností, přírodní jevy nebo havárie. Analýza odpovědí z 6. ročníků dvou základních škol ukázala, že mezi nejčastější odpovědi patřily „zranění nebo úmrtí“ (9 % ze ZŠV, 15 % ze ZŠF), „požár, povodeň, zemětřesení“ (32 % ze ZŠV, 24 % ze ZŠF) a „událost, která se neděje často“ (23 % ze ZŠV, 31 % ze ZŠF). Další odpovědi, které žáci zvolili je „Něco se stalo, stane“ (36 % ze ZŠV a 9 % ze ZŠF). U ZŠF 6 se objevovaly odpovědi po 2 % typu „Rodící paní učitelka“, „Porušení zákona“, „Nevím“ a také že se jedná o „Špatnou událost“. Často žáci vidí MU jako oslavnou událost neboli „Svatba, pohřeb, narozeniny“, tuto odpověď zvolila škola ze ZŠF6 s počty procent 10. V 9. ročnících byly nejběžnější odpovědi „Událost, která se neděje často“ (32 % na ZŠV, 43 % na ZŠF) a „Požár, povodeň, zemětřesení“ (31 % na ZŠV, 12 % na ZŠF). Oproti 6. ročníkům se zde více objevuje odpověď „Svatba, pohřeb, narozeniny“

procenty 16 a 8. Pod hranicí 5 % jsou zde odpovědi pouze ze ZŠF, například „IZS“, „Špatná událost“.

Grafy č. 4 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 4 (vlastní zdroj)

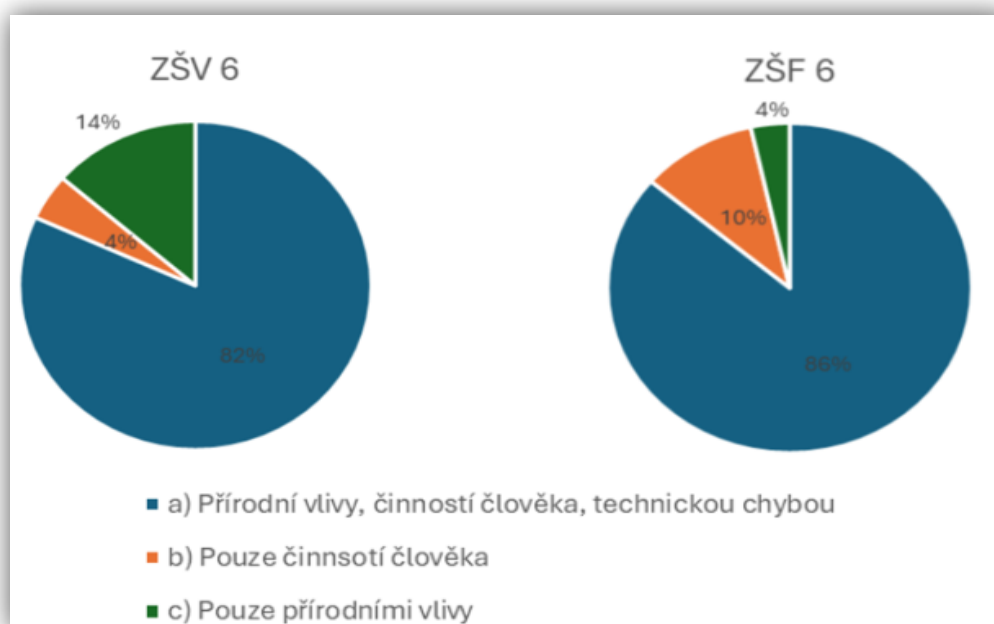

Grafy č. 5 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 4 (vlastní zdroj)

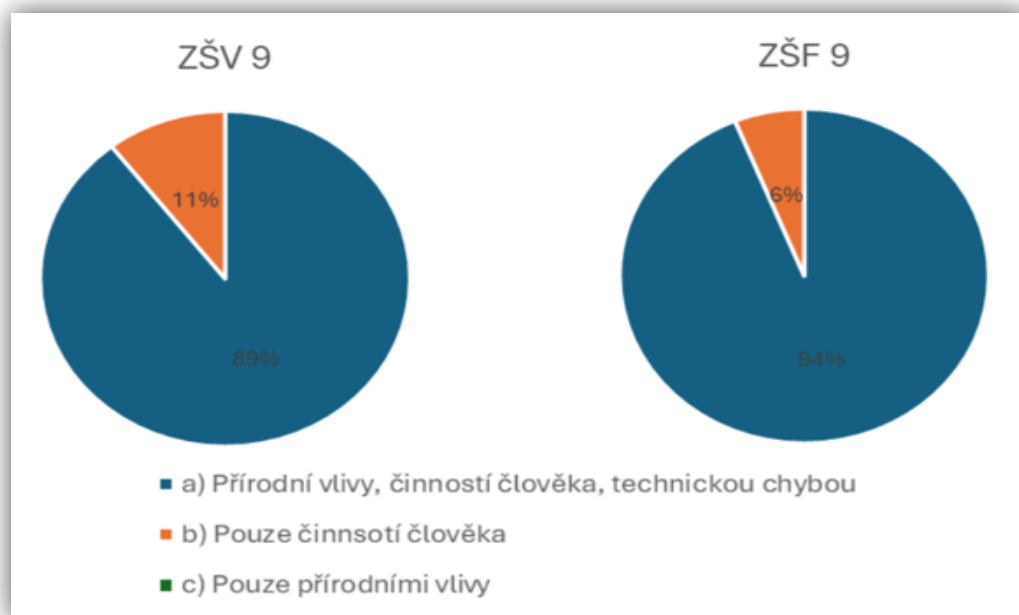

Otázka č. 5: Mimořádná událost může vzniknout:

Výběr této otázky byl jednoduchý, jelikož se jedná o základní znalost, kterou by měli žáci základních škol vědět. Tato otázka byla zaměřená na to, jakým způsobem může mimořádná událost vzniknout. Na výběr měli ze tří možností, ale jen jedna odpověď byla správná. Správná odpověď je a) „Přírodní vlivy, činností člověka, technickou chybou“, ke které se přiklání velké procento respondentů ze ZŠV s počtem 82 %, také žáci 6. ročníků ze ZŠF zvolili tuto odpověď v 86 % případů. Odpovědi „Pouze činností člověka“ nebo „Pouze přírodní vlivy“ se nemohou považovat za správné, jelikož nejsou úplné. Tyto odpovědi byly označeny v méně než 15 %. Grafy znázorňující odpovědi 9. ročníků se převážně shodují na správné odpovědi „Přírodní vlivy, činností člověka, technickou chybou“ s 89 % ze ZŠV a 94 % ze ZŠF. Žáci devátých tříd jen zřídka odpovídali „Pouze činností člověka“ a žádný z respondentů nezmínil odpověď c.

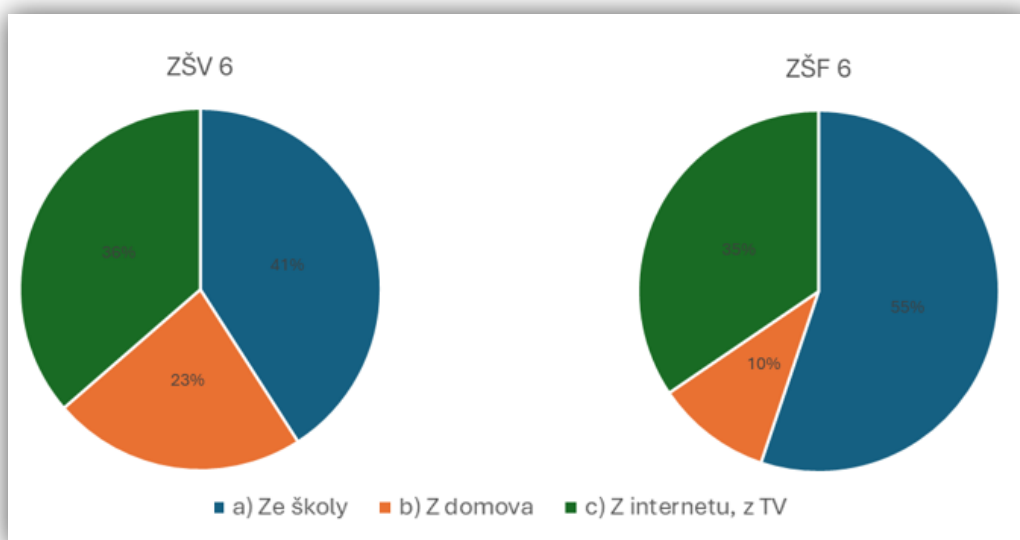
Grafy č. 6 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 5 (vlastní zdroj)

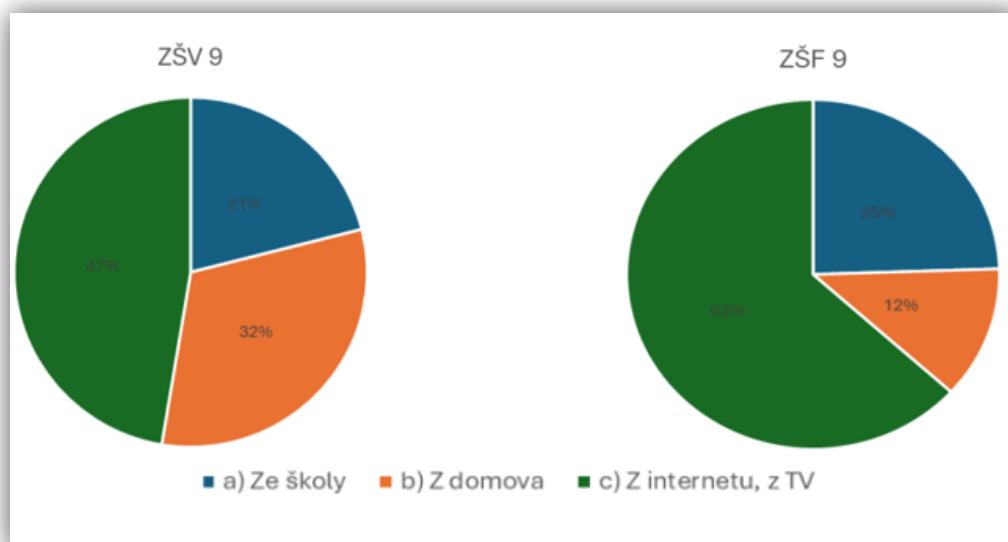
Grafy č. 7 - Znárodněné odpovědi k otázce č. 5 (vlastní zdroj)

Otázka č. 6: Kde se dozvídáš, jak se zachovat při mimořádných událostech?

Důležité v této otázce je zjistit původ zdrojů, jak se žáci dozvídají o zachování při mimořádných událostech. Všechny odpovědi jsou správné. Dle grafů je viditelné, že žáci 6. ročníků se z 41 % ZŠV a z 55 % ZŠF rozhodli pro odpověď „Ze školy“, oproti tomu starší žáci 9. ročníku preferují z 47 % ZŠF a z 63 % ZŠV odpověď „Z internetu, z TV“. Nejméně zvolená odpověď je „Z domova.“

Grafy č. 8 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 6 (vlastní zdroj)

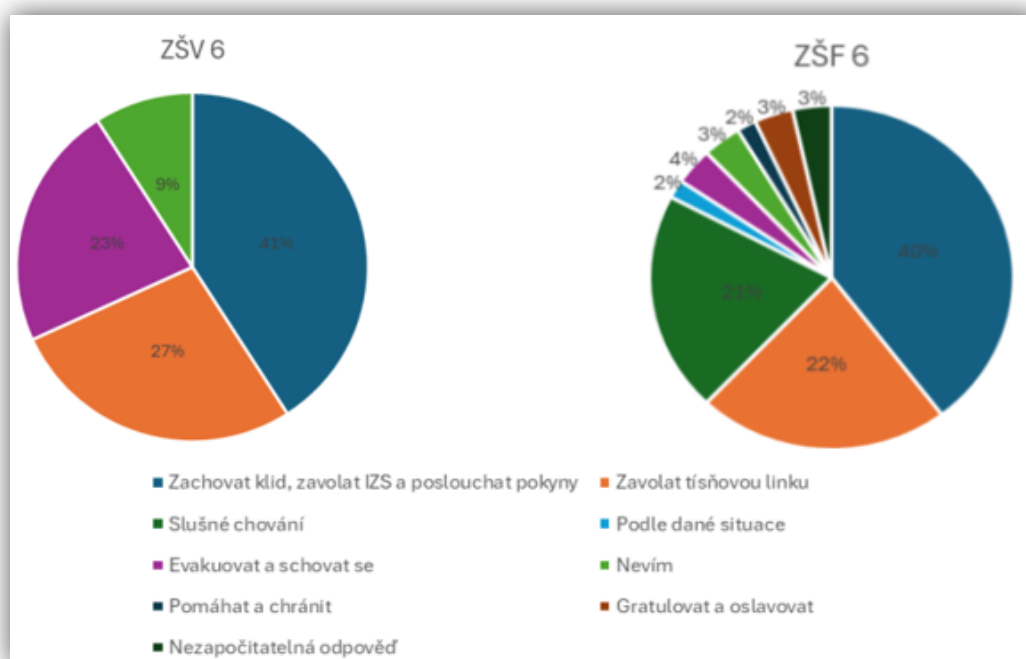

Grafy č. 9 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 6 (vlastní zdroj)

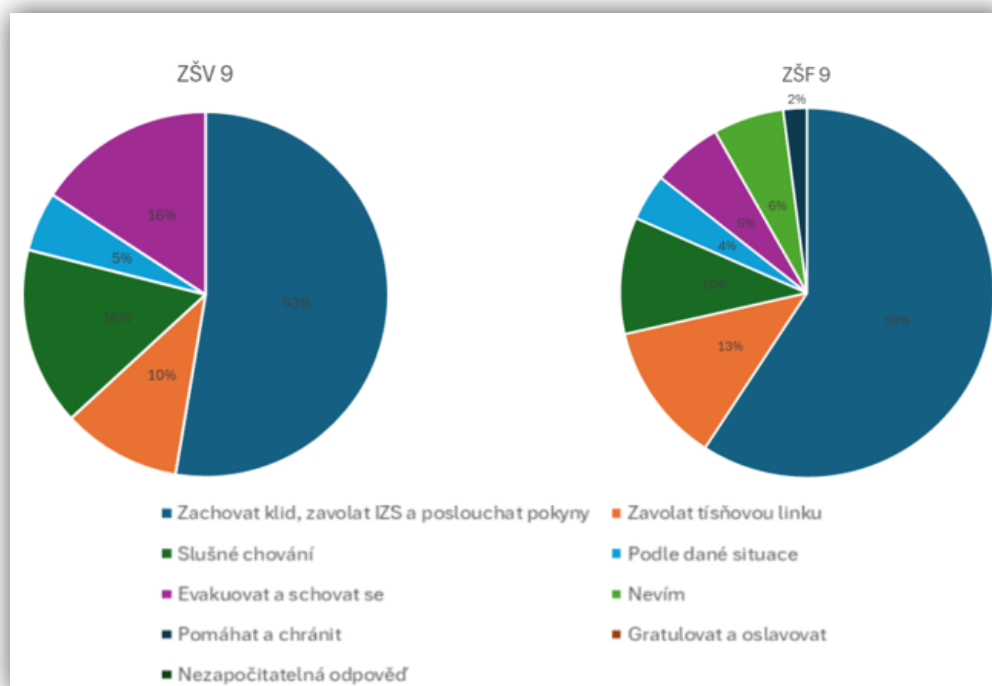
Otázka č. 7: Jaké je obecně správné chování při mimořádných událostech?

Jak se zachovat v daných situacích je velmi důležité. Zachovat klid a nepanikařit je podstatou správného chování při MU.

Mezi správné odpovědi patří „Zachovat klid, zavolat ISZ a poslouchat pokyny“, také je nejčastější odpovědi dotazovaných (41 % ZŠV 6, 40 % ZŠF 6 a u ZŠV 9 53 % a 59 % ZŠF). Děti z 6. ročníků dále nejčastěji odpovídali „Zavolat tísňovou linku“ v počtu 27 % ZŠV a 22 % ZŠF. V 10 % byla zvolena ZŠV 9 a 13 % ZŠF 9, tato odpověď byla též správná. Dále zde byly odpovědi typu „Slušné chování“ (ZŠF6 z 21 %, ZŠV9 z 16 % a ZŠF9 z 10 %) a „Gratulovat a oslavovat“ ve 3 % dotazovaných ZŠF6. Odpověď „Evakuovat a schovat se“ patří mezi početnější odpovědi, nejčastěji u ZŠV6 v 23 %, dále u ZŠV9 v 16 % a ZŠF9 v 6 %. Ve vyšších ročnících by se také zachovali podle nastalé situace. Odpověď „Nevím“ je do 10 % u všech odpovědí.

Grafy č. 10 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 7 (vlastní zdroj)

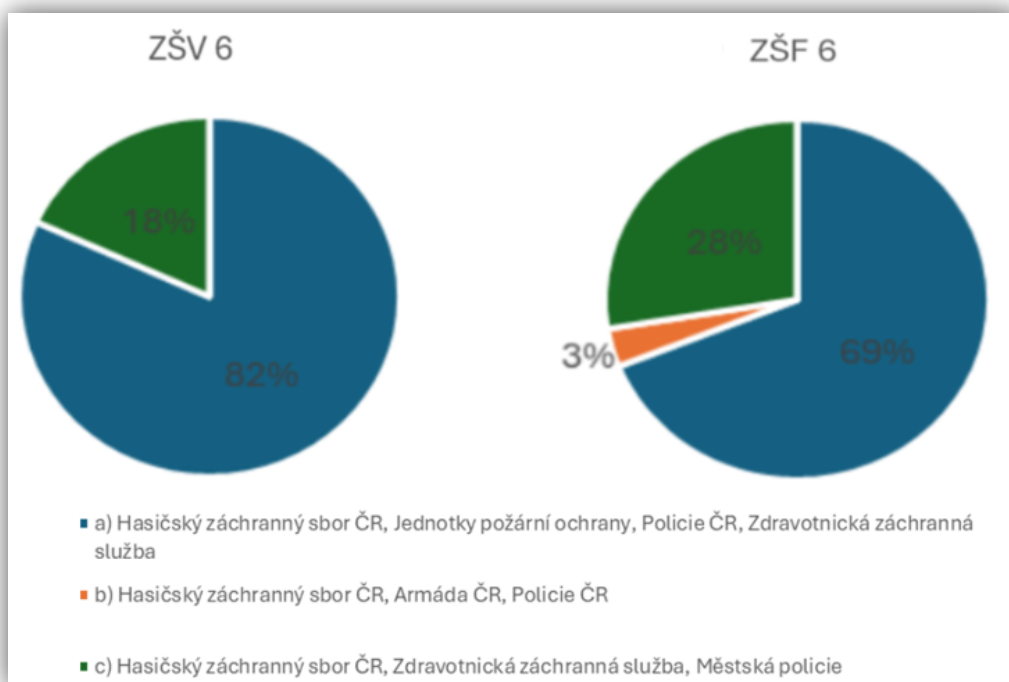

Grafy č. 11 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 7 (vlastní zdroj)

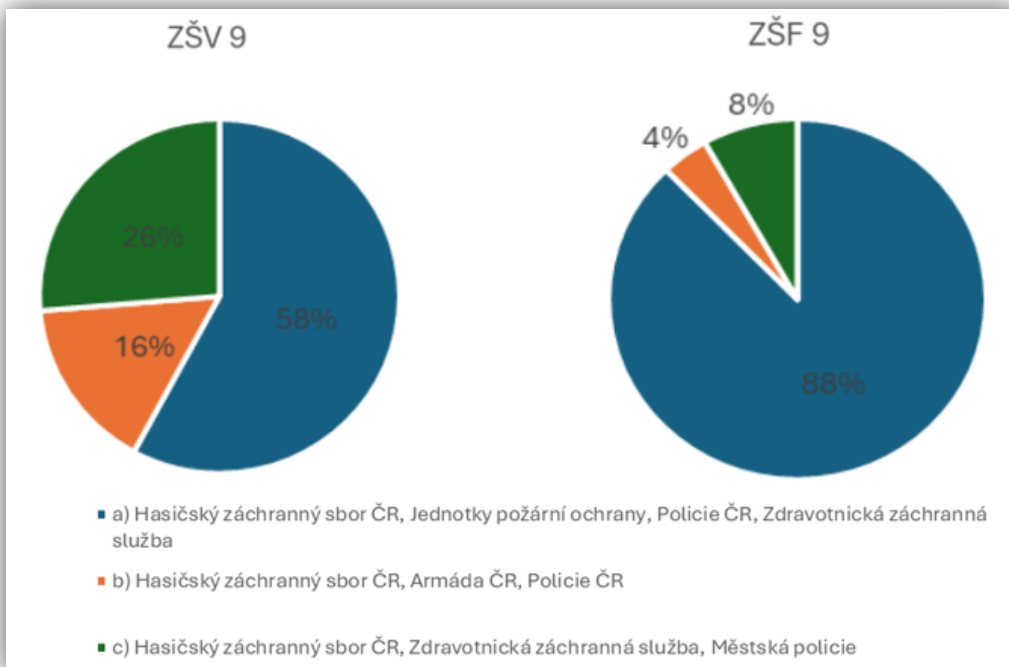
Otázka č. 8: Základní složky integrovaného záchranného systému jsou:

Základní složky jsou nedílnou a důležitou složkou v systému IZS. Složky zajišťují okamžitou pomoc při vzniklé MU.

Odpověď „Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba“ je jediná správná odpověď. Na ZŠV6 je správně zvolena z 82 %, na ZŠF6 z 69 %. ZŠV9 z 58 % a ZŠF9 z 88 % se také žáci přikláněli k této odpovědi. Špatně zvolené odpovědi jsou u 6. ročníků zvoleny v 18 % a 28% odpověď c). V 9. ročnících je odpověď c) zvolena ve 26 % a 8 %. Odpověď b) zvolili žáci ze ZŠF6 počtem 3 %, ze ZŠV9 16 % a ze ZŠF9 4 %.

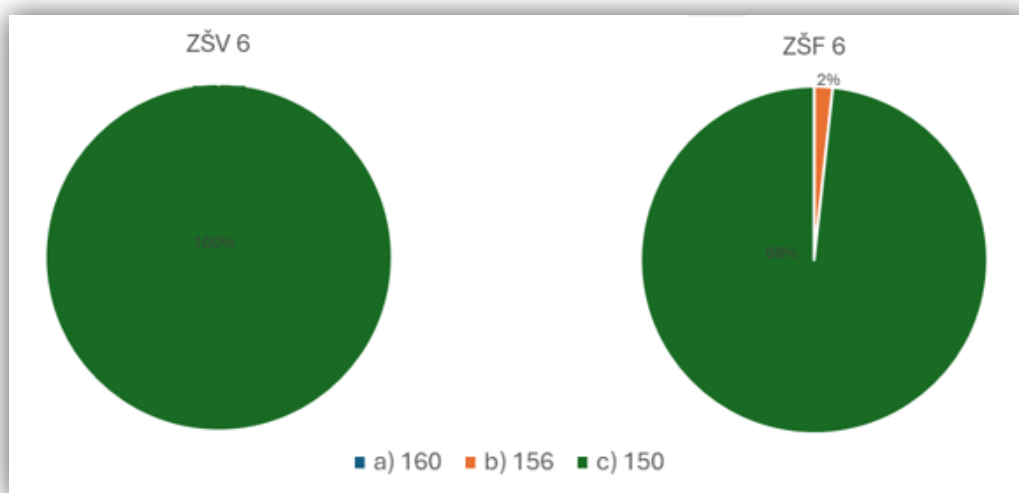
Grafy č. 12 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 8 (vlastní zdroj)

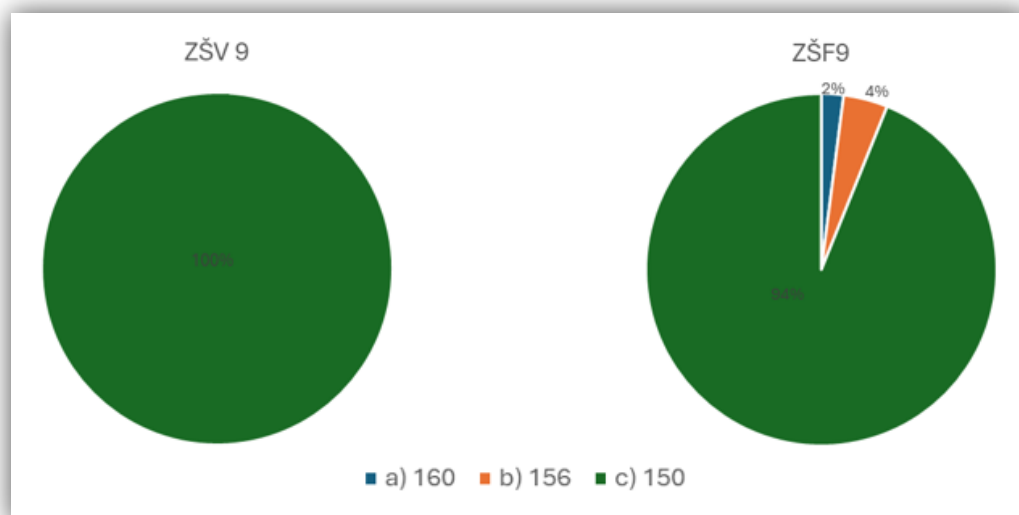
Grafy č. 13 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 8 (vlastní zdroj)

Otázka č. 9: Na jaké číslo zavoláš, když vznikne požár?

Kontaktní údaje na ISZ by mělo být hluboko v paměti všech dětí, všech osob. Je důležité, aby v tom měli jasno, kdyby se cokoli stalo. Musí vědět, koho kontaktovat a na jaké tísňové číslo konkrétně mají volat. Je zde zřejmé, že převážná část respondentů ví, která odpověď je správná. Telefonní číslo hasičského záchranného sboru je 150. 100 % ze ZŠV6 a ZŠV9 je krásným příkladem, jak by to mělo vypadat ve všech třídách. Malé odchylky 2 % ze ZŠF6, 4 % ze ZŠF9 pro odpověď b) 156 a 2 % odpovědělo a) 160 ze ZŠF9.

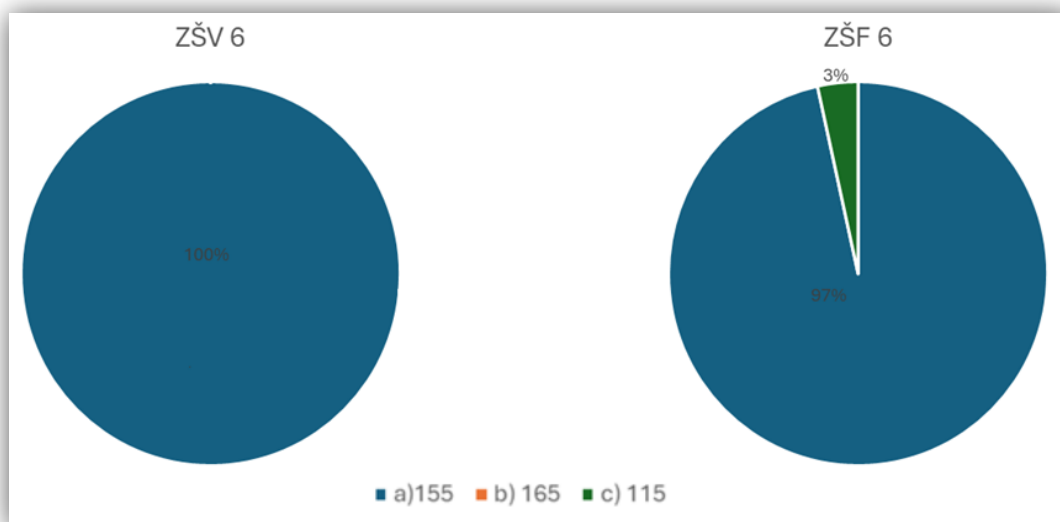
Grafy č. 14 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 9 (vlastní zdroj)

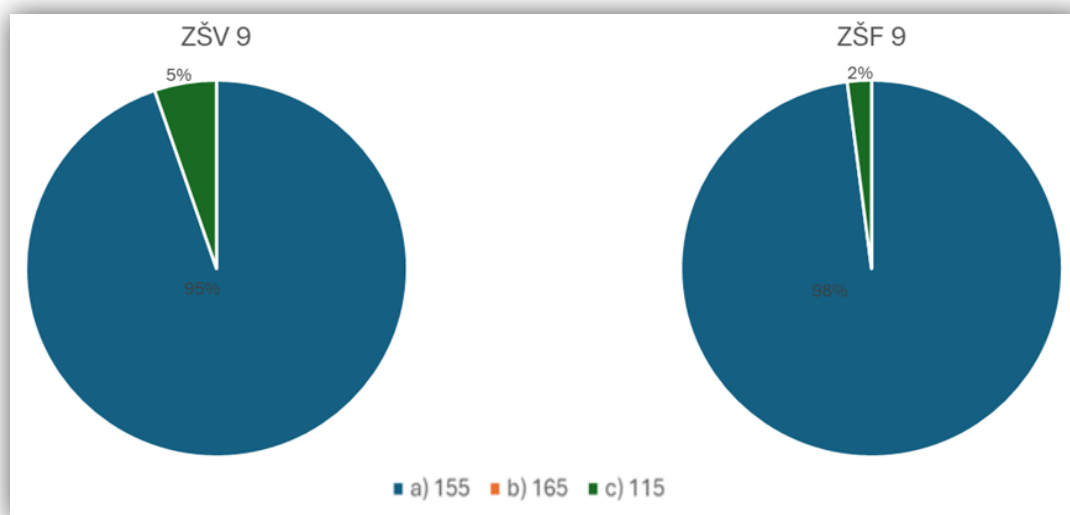
Grafy č. 15 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 9 (vlastní zdroj)

Otázka č. 10: Na jaké číslo zavoláš, když je život a zdraví v ohrožení?

Ze 100% správnou odpovědí u ZŠV6 bylo za a)155, aby se dovolali na zdravotnickou záchrannou službu. 98 % ZŠF9, 97 % ZŠF6 a 95 % ZŠV9 zvolilo také tuto odpověď. Méně jak 5 % se přiklonilo k kontaktnímu číslu 115, které je špatné.

Grafy č. 16 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 10 (vlastní zdroj)

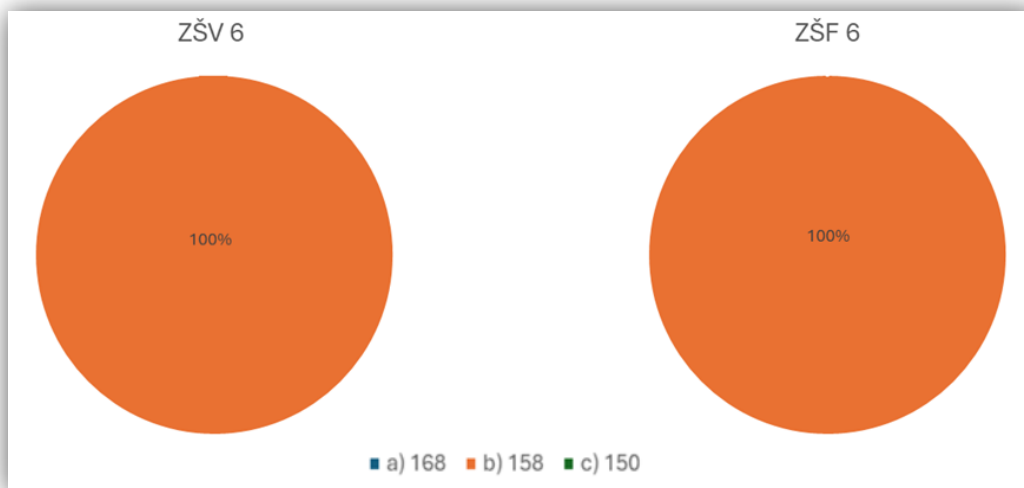

Grafy č. 17 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 10 (vlastní zdroj)

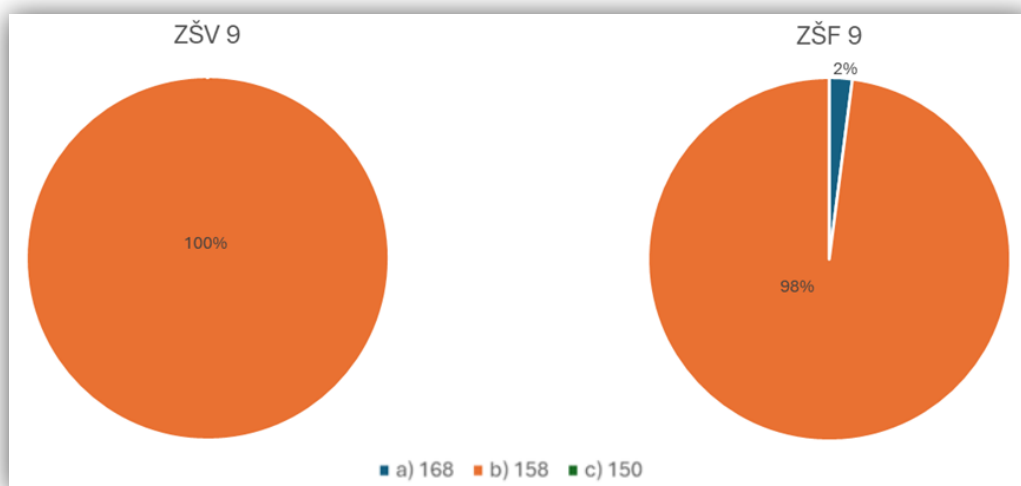

Otázka č. 11: Na jaké číslo zavoláš, když ti někdo ukradne kolo?

Z grafů č. 18 a č. 19 je zřetelně vidět, že žáci mají jasno, které telefonní číslo mají volat, pokud se potřebují spojit s Policií České republiky. 2 % respondentů u ZŠF9 odpovědělo a) 168, zvolili špatnou odpověď.

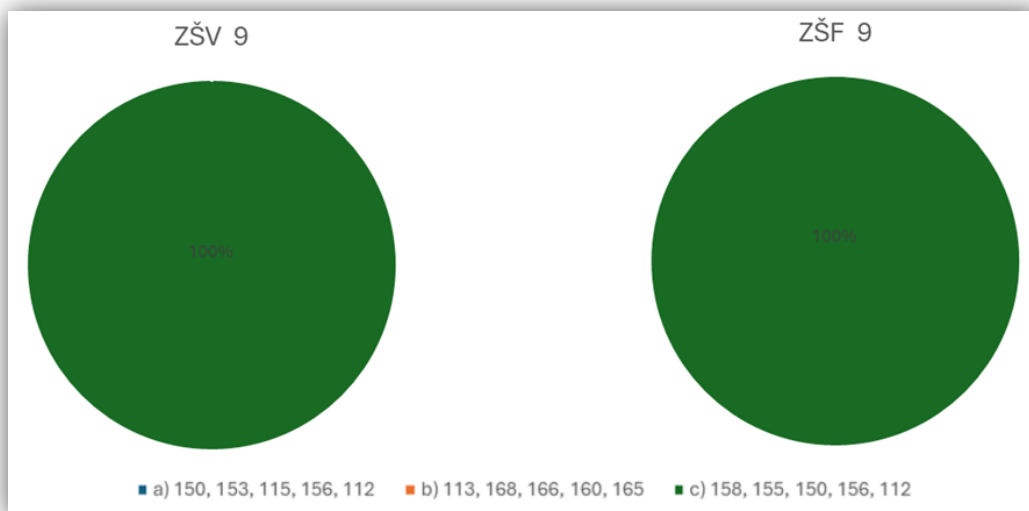
Grafy č. 18 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 11 (vlastní zdroj)

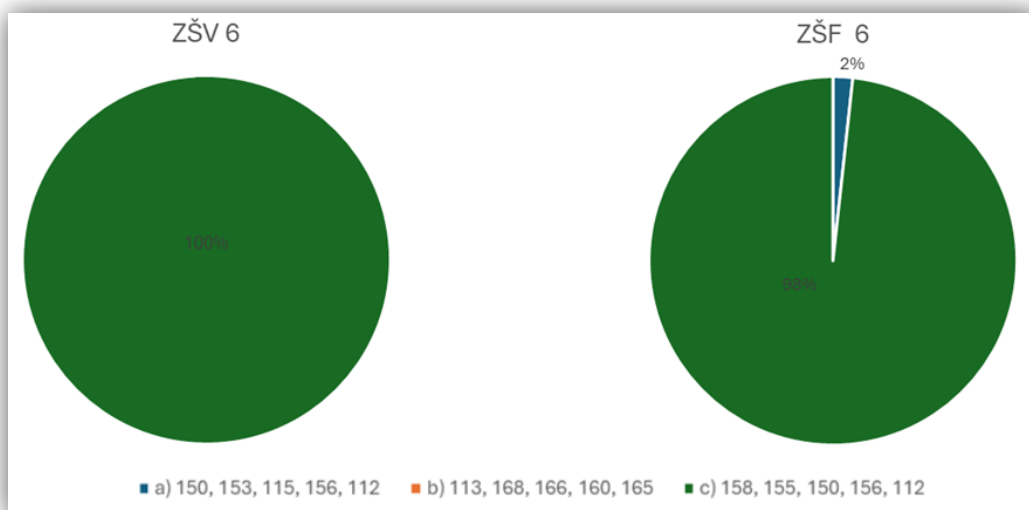
Grafy č. 19 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 11 (vlastní zdroj)

Otázka č. 12: Vyber správná čísla tísňového volání:

Z celkového přehledu této otázky je znatelné, že žáci ví, které telefonní čísla jsou důležitá. 100 % ze tří dotazovaných okruhů (ZŠV6, ZŠV9, ZŠF9) a z 98 % (ZŠF6). Je možné, že v předchozích odpovědích je některé kontakty matou.

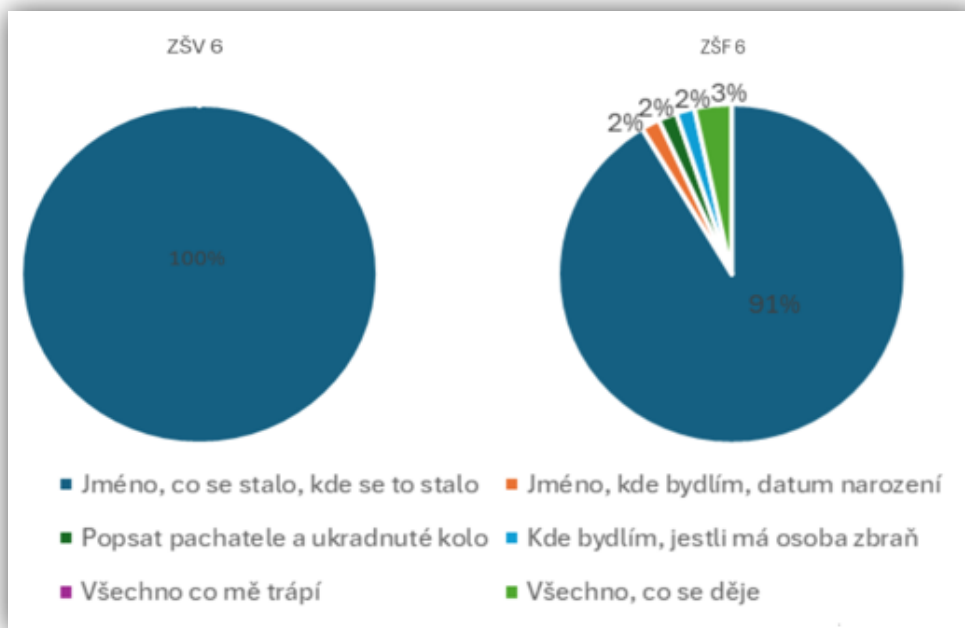
Grafy č. 20 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 12 (vlastní zdroj)

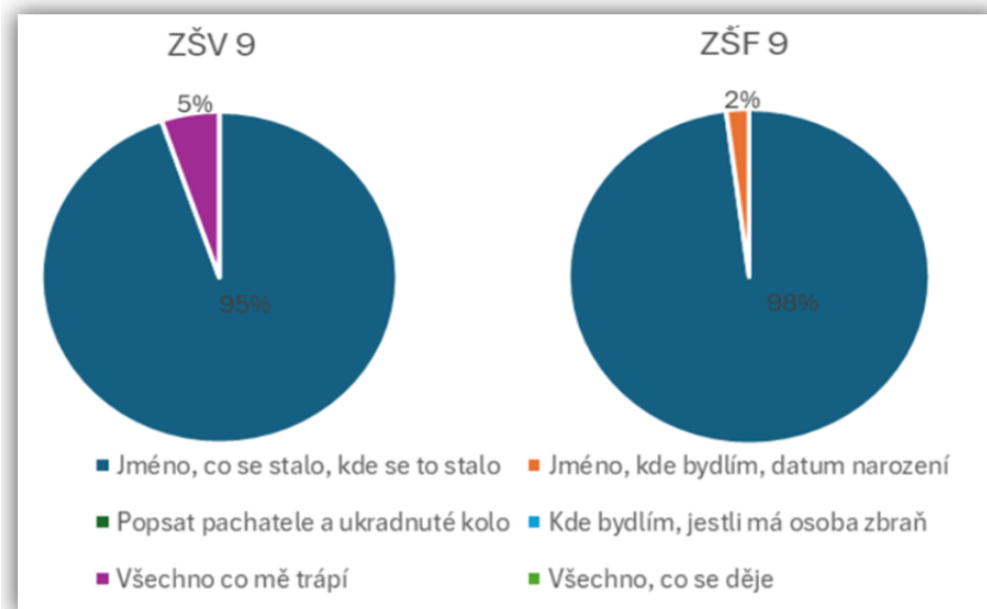
Grafy č. 21 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 12 (vlastní zdroj)

Otázka č. 13: Co všechno musíš sdělit, když voláš na tísňovou linku?

Respondenti správně odpověděli „*Jméno, co se stalo, kde se stalo*“ ze 100 % ZŠV6, z 91 % ZŠF6 a z 9. ročníků 95 % ZŠV, dále 98 % ZŠF. Méně než 5 % tu zazněly odpovědi např. „*Vše, co mě trápí*“, „*jméno, kde bydlím, datum narození*“ a další, které nejsou zcela správné.

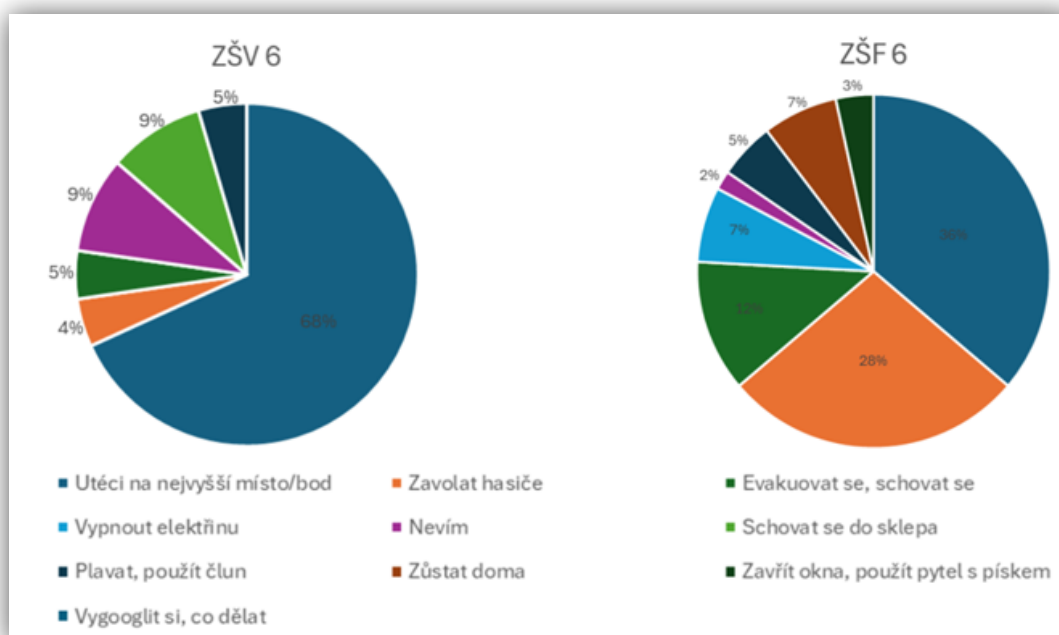
Grafy č. 22 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 13 (vlastní zdroj)

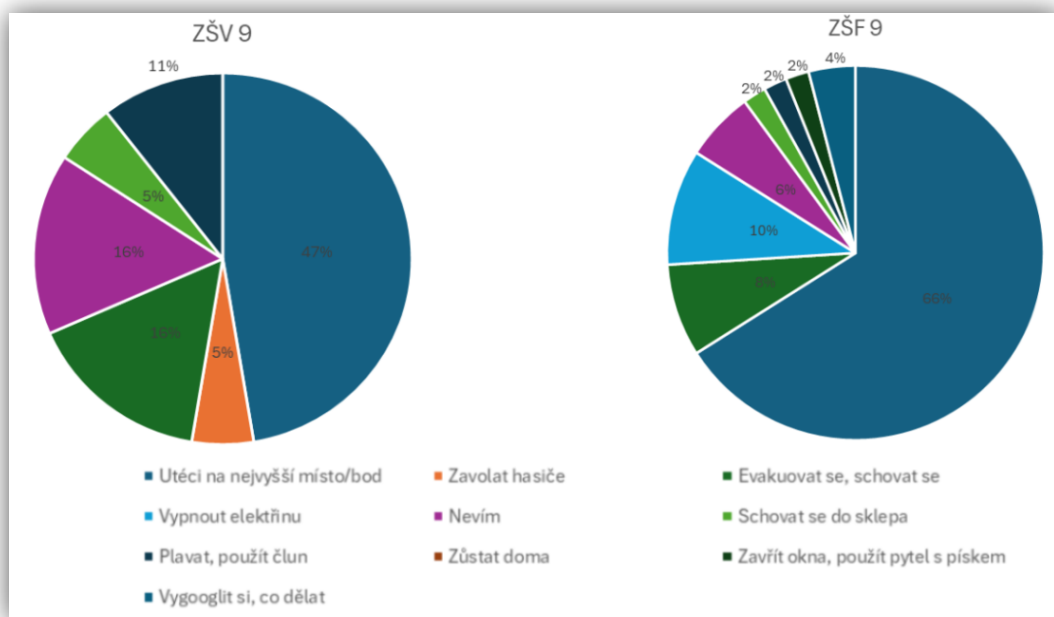
Grafy č. 23 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 13 (vlastní zdroj)

Otázka č. 14: Jak by ses zachoval/a při povodni?

V České republice máme podnebí, které při velkém počtu srážek přispívá ke vzniku povodní. Respondenti odpovídali nejčastěji správnou logickou odpovědí a to „*Utéci na nevyšší místo/bod*“ (68 % ZŠV6, 36 % ZŠF6, 47 % ZŠV9 a také 66 % ZŠF9). Do správných odpovědí také spadá „*Zavolat hasiče*“ (se ze 4 % přikláněli žáci ZŠV6 a s 28 % žáci ZŠF6, s 68 % ZŠV9 a ze ZŠF9 36 %), dále „*Evakuovat se, schovat se*“ (je zvolena žáky v tomto počtu ZŠV6 4 %, ZŠV6 28 %, ZŠV9 8 %) a další odpověď považována za správnou je „*Vypnout elektřinu*“ (zvolili ji pouze žáci ZŠF6 7 % a 10 % ze ZŠF9). Také zde žáci uvádějí dobré odpovědi „*Zůstat doma*“ a „*Zavřít okna, použít pytel s pískem*“. Odpověď „*Nevím*“ s počtem 9 % u ZŠV6, s 2 % ZŠF6, s 16 % ZŠV a s 6 % odpovědí u ZŠF9. „*Schovat se do sklepa*“ je život ohrožující odpověď, která byla zmíněná v méně jak 10 % případech, ale i to je velké procento, které by se zde vyskytovat nemělo. „*Plavat, použít člun*“ a „*Vygooglit si, co dělat*“ má méně než 5 %.

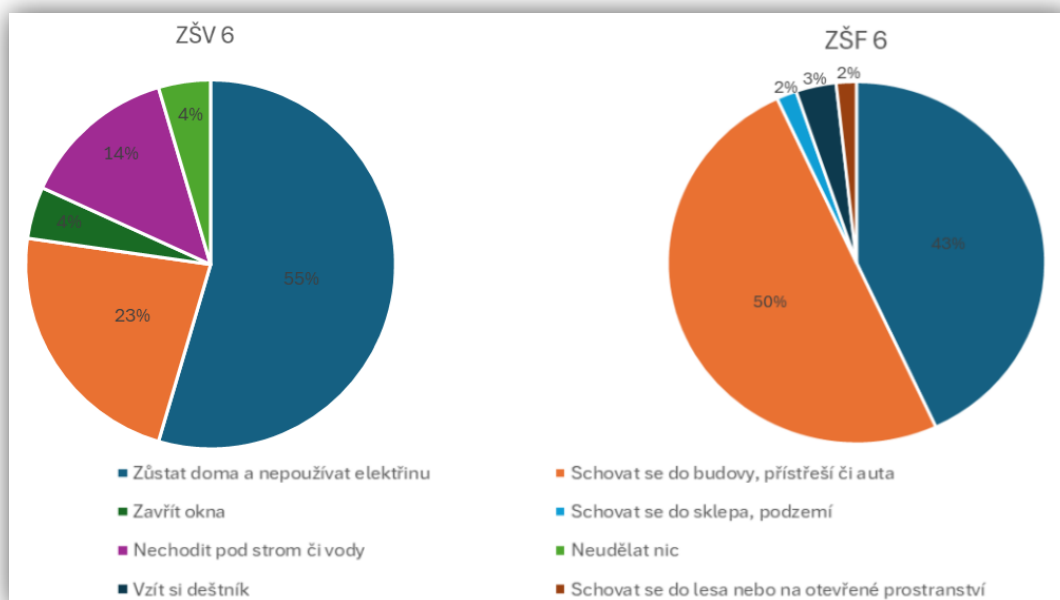
Grafy č. 24 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 14 (vlastní zdroj)

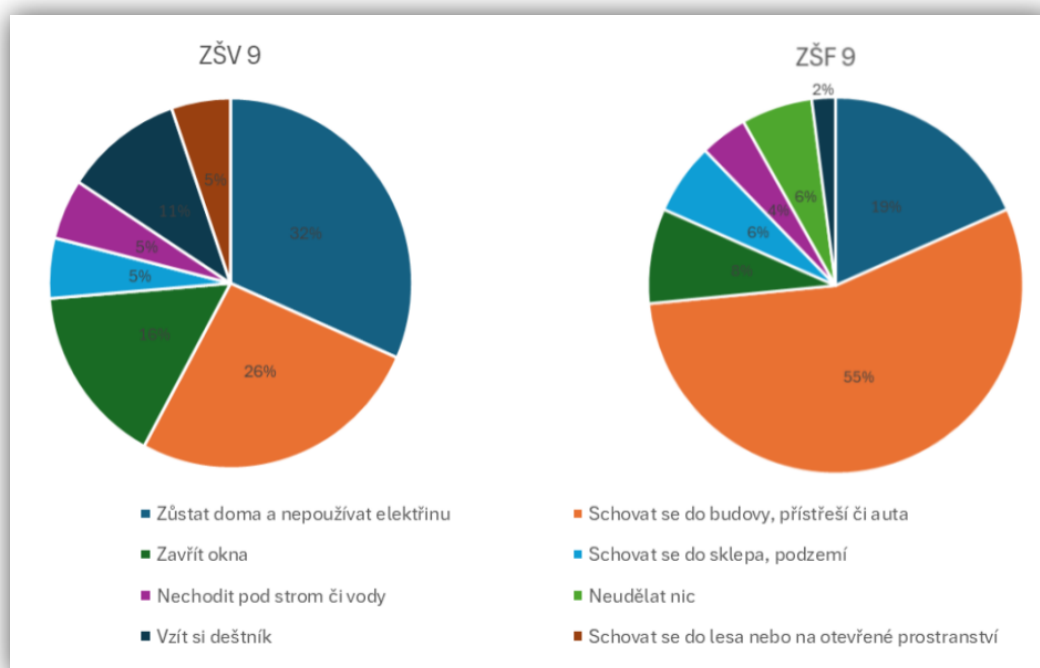
Grafy č. 25 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 14 (vlastní zdroj)

Otázka č. 15: Jak by ses zachoval/a, když se blíží bouřka?

V České republice jsou bouřky běžným jevem, proto je důležité, aby děti věděly, jak se během nich chovat. Nejčastější správné odpovědi na otázku, jak se chovat během bouřky, zahrnovaly „Zůstat doma a nepoužívat elektřinu“ (55 % žáků ZŠV6, 43 % ZŠF6, 32 % ZŠV9 a 19 % ZŠF9) a „Schovat se do budovy, přístřeší či do auta“ (23 % ZŠV6, 50 % ZŠF6, 26 % ZŠV9 a 55 % ZŠF9). Menší procento žáků volilo „Zavřít okna“ a „Schovat se do sklepa nebo podzemí“. Nebezpečné odpovědi, které mohou ohrozit život, jako „Vzít si deštník“ nebo „Schovat se do lesa na otevřené prostranství“, byly také zmíněny, ale méně často.

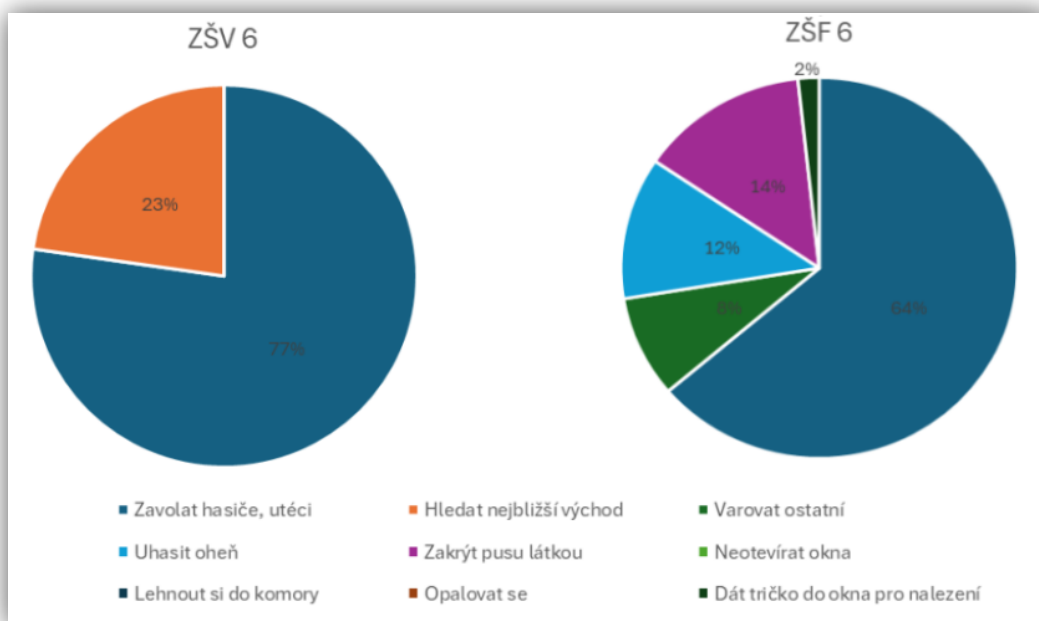
Grafy č. 26 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 15 (vlastní zdroj)

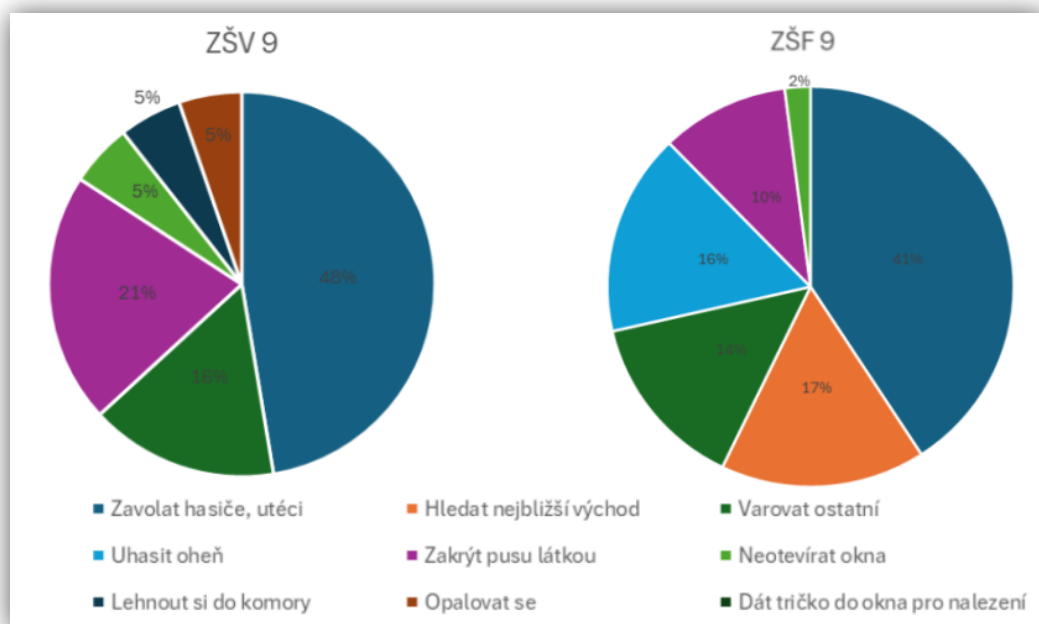
Grafy č. 27 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 15 (vlastní zdroj)

Otázka č. 16: Jak by ses zachoval/a, když v budově hoří?

Požáry patří mezi časté mimořádné události, které se často stávají v domácnostech, kdy požár vznikne buď nehodou či záměrně. „Zavolat hasiče, utéct“, je nejčastější odpovědí u všech základních škol, na ZŠV6 odpovědělo 77 %, ZŠF6 64 %, ZŠV9 48 % a na ZŠF9 41 % respondentů. „Hledat nejbližší východ“ odpověděli žáci pouze ze ZŠV6 s počtem 23 % a žáci ze ZŠF9 se 17 %. Správná odpověď na tuto otázku, když hoří v budově je „Zakrýt pusou látkou“, tuto odpověď zvolili žáci ze ZŠF6 s počtem 14 % a poté ze ZŠV9 21 % a ZŠF9 10 %. „Varovat ostatní“ opět odpověděli pouze žáci ze ZŠF6 s 8 %, ZŠV9 16 % a ZŠF9 14 %. Žáci, kteří by při požáru „Uhasili oheň“ zvolili ze ZŠF6 12 % a ze ZŠF9 16 %. Pod hranicí 5 % byly zvoleny tyto odpovědi „Neotevírat okna“, „Opalovat se“, „Lehnout si do komory“, dále respondenti odpověděli, že by při požáru v budově dali tričko do okna pro jejich nalezení.

Grafy č. 28 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 16 (vlastní zdroj)

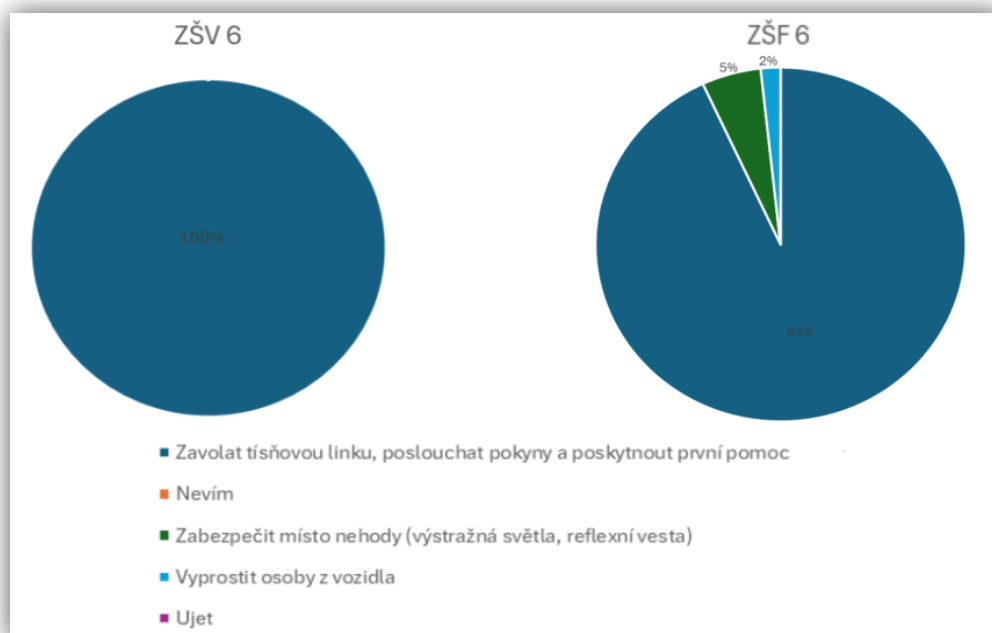

Grafy č. 29 – Znázornění odpovědi k otázce č. 16 (vlastní zdroj)

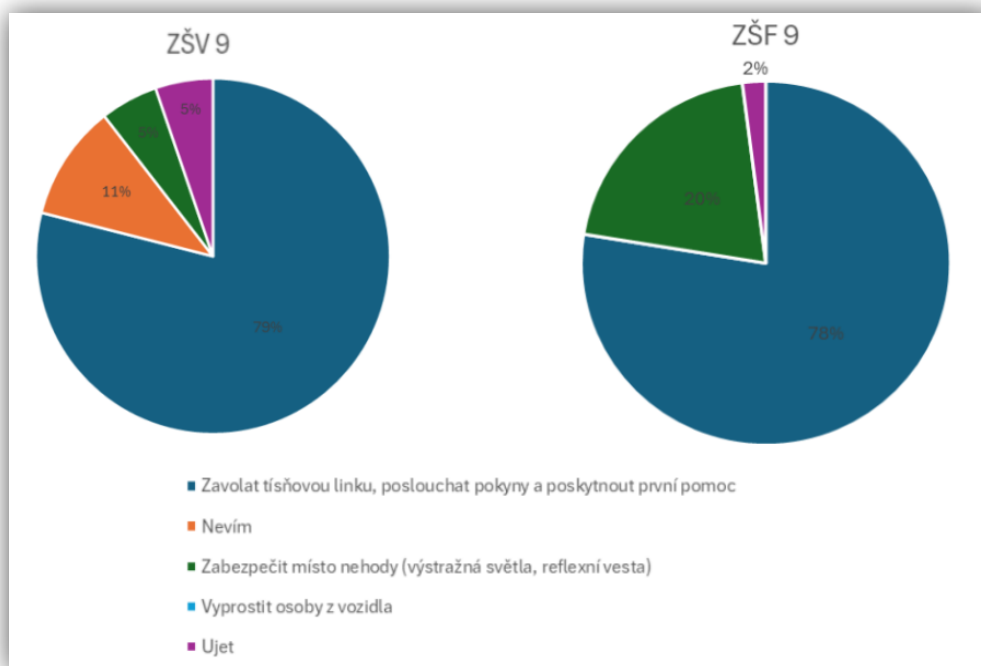

Otázka č. 17: Jak by ses zachoval/a, když se stane dopravní nehoda?

Dopravní nehody jsou nejčastějšími mimořádnými událostmi, které se dějí denně. Zavolat tísňovou linku, poslouchat pokyny a poskytnout první pomoc“ je správnou odpovědí, která obsahuje vše potřebné při dopravní nehodě. K této variantě se přiklonilo 100 % žáků ze ZŠV6, 93 % žáků ze ZŠF6, z devátých ročníků na ZŠV souhlasilo 79 % a na ZŠF o procento méně 78 %. „Zabezpečit místo nehody (výstražná světla, reflexní vesta)“ je také správná odpověď, byla zvolena 5 % na ZŠF6, ZŠV9 a 20 % na ZŠF9, „Vyprostit osoby z vozidla“ odpověděly 2 % žáků ze ZŠF6. S 11 % na ZŠV v devátém ročníku se žáci shodly na odpovědi „Nevím“. Jednoznačně špatná odpověď je „Ujet“.

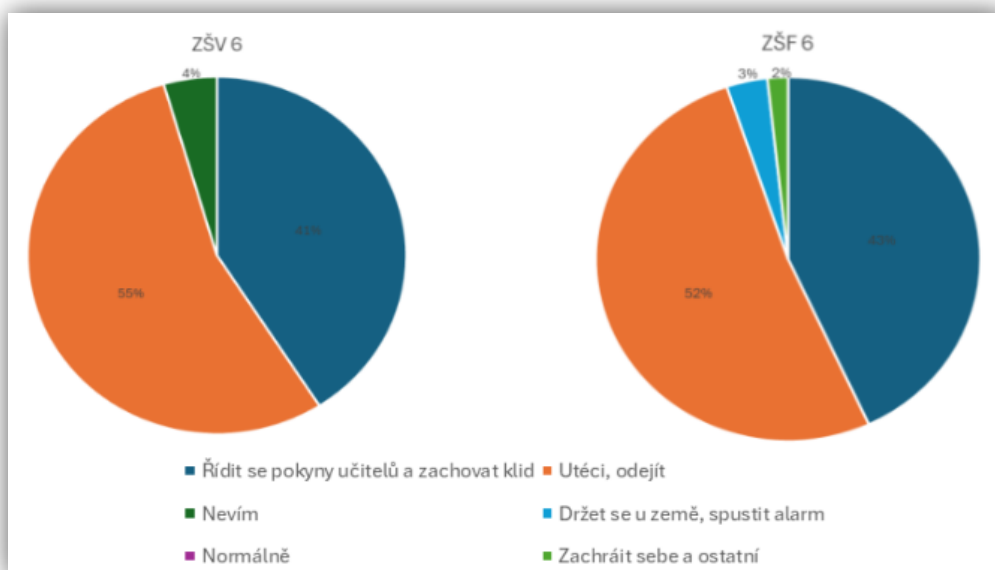
Grafy č. 30 – Znárodnění odpovědi k otázce č. 17 (vlastní zdroj)

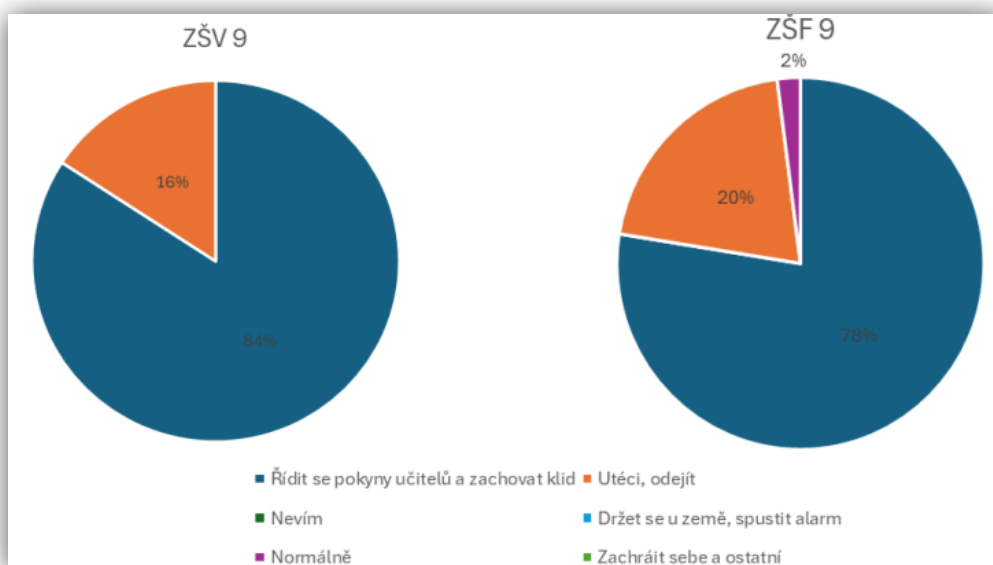
Grafy č. 31 – Znázornění odpovědi k otázce č. 17 (vlastní zdroj)

Otázka č. 18: Jak se zachováš při evakuaci ze školy?

Evakuace školy může nastat při mnoha situacích, od cvičné evakuace přes požár až po aktivního střelce v budově školy. Na grafech č.32 a č.33 je zřetelně vidět věkový rozdíl respondentů šestých a devátých ročníků. Na ZŠV6 s 55 % a na ZŠF6 s 52 % dotazovaných žáků se správně rozhodlo pro odpověď „*Utéci, odejít*“ (ZŠV9 16 % a ZŠF9 20 %). Oproti tomu starší deváté ročníky si ve většině případů zvolili odpověď „*Řídit se pokyny učitelů a zachovat klid*“ (ZŠV6 41 % a ZŠF6 43 %), velmi správné rozhodnutí. Pod hranici 5 % se dostaly odpovědi „*Nevím*“, „*Držet se u země, spustit alarm*“, „*Normálně*“ a také „*Zachránit sebe a ostatní*“.

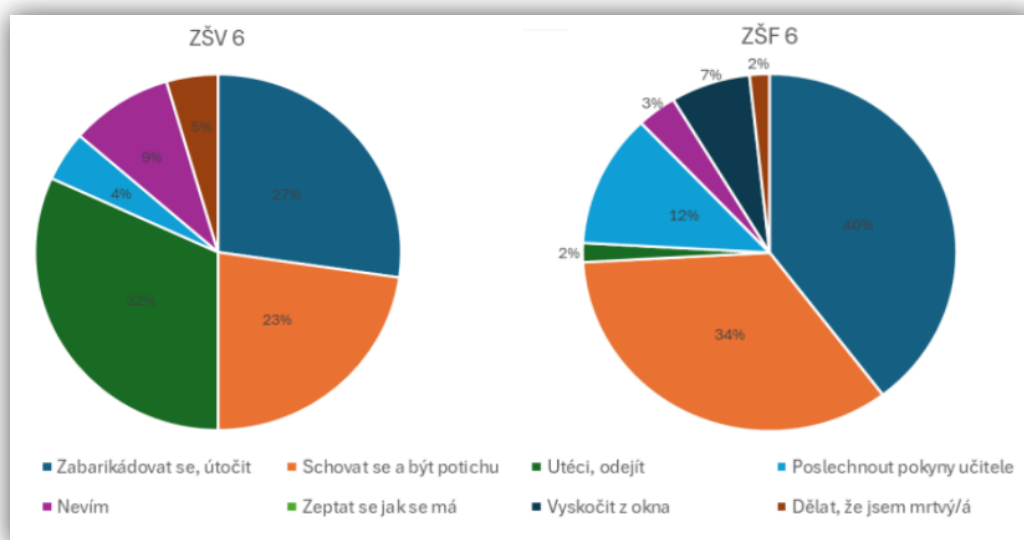
Grafy č. 32 – Znázorněné odpovědi k otázce č. 18 (vlastní zdroj)

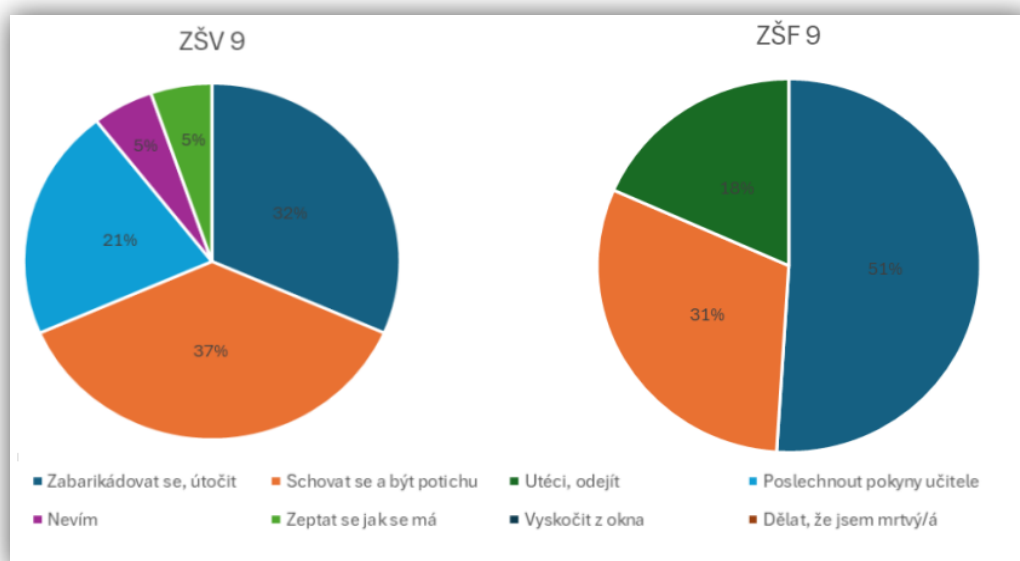
Grafy č. 33 – Znázornění odpovědi k otázce č. 18 (vlastní zdroj)

Otázka č. 19: Co bys dělal/a, když by byl ve škole aktivní střelec (ozbrojená osoba)?

Diskuse o aktivních útocích střelců v školách se stala stále více relevantní. Zvláště po incidentu na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze v roce 2023 se zdůrazňuje důležitost přípravy škol na tyto situace, což zahrnuje bezpečnostní opatření v budovách a instruktáže pro studenty. Podle průzkumu, žáci ze ZŠV a ZŠF vykazují různé stupně připravenosti. Nejčastějšími správnými odpověďmi na možné reakce jsou „Zabarikádovat a útočit“ (s počtem odpovědí od 27 % ze ZŠV6, 40 % ze ZŠF6, ze ZŠV9 32 % a do 51 % v ZŠF9), „Utéci, odejít“ (s nejnižšími 2 % v ZŠF6 a nejvyššími 32 % v ZŠV6), „Schovat se a být potichu“ (od 23 % v ZŠF6 do 37 % v ZŠV9) a „Poslechnout pokyny učitele“ (od 4 % v ZŠV6, do 21 % v ZŠV9 a v ZŠF6 12 %). Někteří žáci uváděli méně bezpečné reakce jako „Vyskočit z okna“ nebo „Dělat, že jsem mrtvý/a“, a dokonce byly zaznamenány i odpovědi jako „Zeptám se ho, jak se má“.

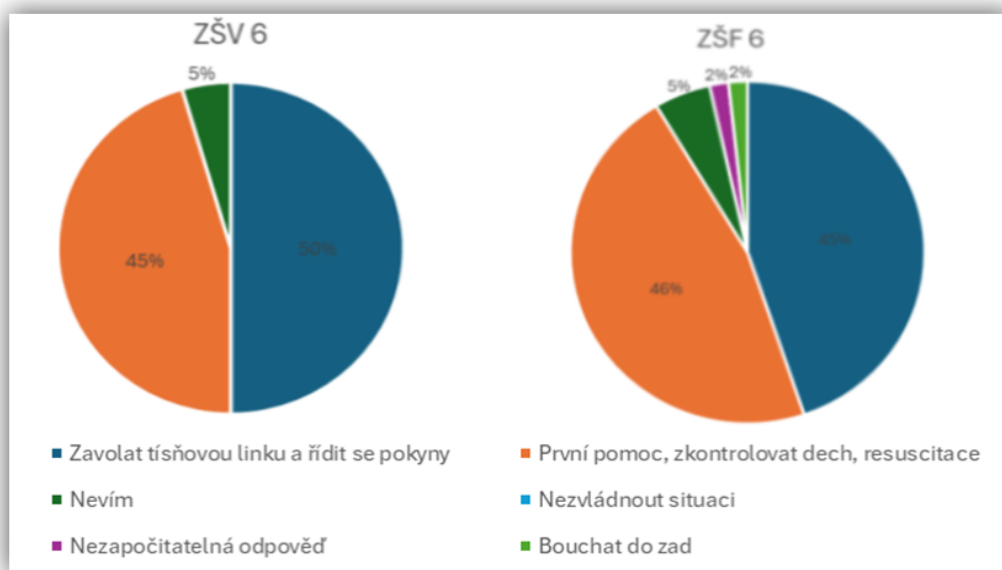
Grafy č. 34 – Znázornění odpovědi k otázce č. 19 (vlastní zdroj)

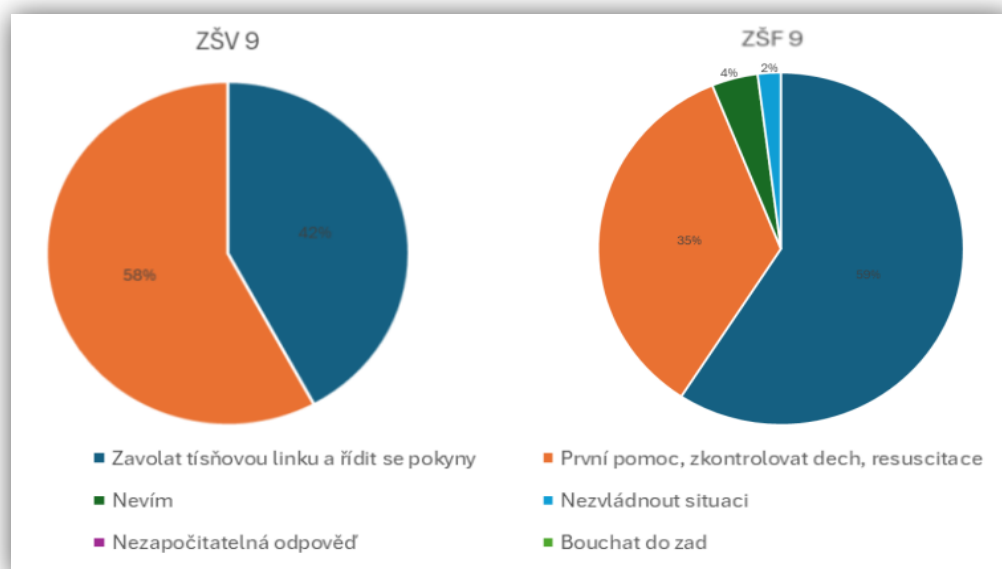
Grafy č. 35 – Znázornění odpovědi k otázce č. 19 (vlastní zdroj)

Otázka č. 20: Popiš postup při poskytování první pomoci:

Postup při poskytování pomoci je důležitá znalost pro všechny lidi v jakémkoliv věku, neboť svojí pomocí mohou osobě zachránit život či minimalizovat zranění. První pomoc je každá situace, která ohrožuje na životě a zdraví. Mezi časté odpovědi, které jsou zároveň správné, respondenti odpovídali „Poskytnout PP zkontrolováním dechu a resuscitací“. Tuto odpověď zvolila ZŠV6 45 %, ZŠV9 58 % respondentů a ze ZŠF6 46 % a ze ZŠF9 35 %. Další odpověď, která byla častá je „Zavolat na tísňovou linku a řídit se pokyny“, tato odpověď byla u ZŠV6 50 % a ZŠV9 42 % a ze ZŠF6 45 % a ZŠF9 59 %. Další odpověď v šestých. ročnících je 5 % z obou škol, že nevědí, jaký je postup při poskytování pomoci a 4 % u ZŠF9. 2 % ze ZŠF6 odpověděli respondenti při poskytování PP „Bouchání do zad“. Objevily názory typu „Nezvládnutí situace“, na kterou z 2 % odpověděli respondenti ze ZŠF9.

Grafy č. 36 – Znázornění odpovědi k otázce č. 20 (vlastní zdroj)

Grafy č. 37 – Znázornění odpovědi k otázce č. 20 (vlastní zdroj)

7 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Další metoda, která byla zvolena pro praktickou část bakalářské práce je polostrukturovaný rozhovor. Tento rozhovor se liší od ostatních rozhovorů tím, že má předem dané otázky, ale nemusí se podle nich striktně a postupně řídit, lze se také ještě respondentů doptávat na doplňující otázky ohledně téma. Polostrukturovaný rozhovor umožňuje respondentům dát dostatek prostoru na odpovědi (Zháněl et. al, 2014). Pro polostrukturovaný rozhovor byli osloveni učitelé z obou základních škol. Jedná se o učitelé, kteří se touto problematikou zabývají buď v samostatných hodinách nebo na přípravu projektových dnů. Cílem rozhovoru bylo zjistit, zda se toto téma vyučuje na vybraných základních školách a jakými formy škola děti informuje o mimořádných událostech. Polostrukturovaného rozhovoru se zúčastnilo celkem 4 učitelů, kteří souhlasili s rozhovorem. Celkem bylo vybráno 6 otázek, které se věnují na výuku mimořádných událostí na školách.

Limity a silné stránky výzkumu

Při provedení rozhovorů s učiteli, kteří byli dotazováni na formy výuky mimořádných událostí, byly rozhovory uskutečněny v daných základních školách. Učitelé byli ochotní odpovědět na všechny položené otázky a otevřeně sdíleli své názory a zkušenosti, což přineslo cenné informace pro výzkum. Rozhovor byl proveden v krátkém čase a všechny otázky se stihly.

Struktura otázek rozhovorů:

- 1) Jakým způsobem se žáci učí o mimořádných událostech ve vašem školním programu? Věnují se tomu učitelé samostatně v daných hodinách nebo je to soustředěno na projektové dny?
- 2) Jaké jsou možnosti výuky mimořádných událostí v jednotlivých předmětech?
Například, vyučuje se to v rámci přírodovědy, Občanské výchovy, či jiných předmětů?
- 3) Zařadil/a byste toto téma i do výukových materiálů a prostředků? (např. učebnice, videa, vizuální pomůcky)?
- 4) Spolupracuje s Vaší školou i jiná škola či organizace, které se podílí na výuce mimořádných událostí?
- 5) Jaké specifické dovednosti a informace by měli studenti získat ve vztahu k mimořádným událostem?
- 6) Přijde Vám výuka na Vaší škole o mimořádných událostech pro žáky dostačující?

7.1 Vyhodnocení rozhovorů

Rozhovory odpovídají na DC3: *Zjistit, jak pedagogové vybraných škol hodnotí možnosti výuky MU na jejich škole.* Přepisy z rozhovorů jsou následně v přílohách (P II).

V rámci rozhovorů s učiteli ze dvou škol byly zjištěny rozdíly ve výuce o MU. Na Základní škole Felberova ve Svitavách se téma začleňuje hlavně prostřednictvím projektových dnů a spolupráce se složkami IZS. *„My to máme klíčově zaměřené v rámci projektových dnů, kdy to vlastně spojujeme s Integrovaným záchranným systémem. Projektové dny probíhají jednou za rok v květnu“.* Probíhá to během dvou dnů, první den pro 1. stupeň a druhý den pro 2. stupeň, kdy den začíná evakuačním poplachem. Projektový den je na základě stanovišť, jsou zde záchranáři, hasiči, policisté a také jiné školy. S tímto tématem se lze setkat i v jednotlivých hodinách (Občanská výchova, Zeměpis, Přírodopis). *„Je to věnováno na konci v nějaké kapitole nebo je to průřezové téma a je to tam zmíněné, i když by toho tam mohlo být i víc“.* Škola využívá Záchranný kruh, jako metodiku k výuce a také POKOS k probírání obraně státu. Se školou spolupracuje v rámci projektových dní Střední Zdravotnická škola ve Svitavách. Mezi důležité dovednosti a informace, které by měli žáci během výuky získat patří správné zásady chování, zejména, co je správné udělat, a co naopak ne. Také zkusit imitace v případě požáru za pomoci improvizovaných pomůcek. Učitelé hodnotí výuku na základní škole v rámci projektových dnů jako dostačující, ale v rámci hodin by se toto téma mělo více rozšířit. Škola plánuje dále zlepšit výuku ohledně MU. *„Máme v plánu po incidentu v Praze, která se stala udělat evakuaci v případě útočnicka ve škole a jak se zachovat.“*

Zatímco na Základní a Mateřské škole ve Vlčnově se toto téma probírá během pravidelných vyučovacích hodin. Jedná se o Občanskou výchovu, Přírodopis, Chemii a Výchovu ke zdraví. Výuka této problematiky je probírána jednou za rok nebo jednou za pololetí. Na základě materiálů si učitelé vytvářejí vlastní pracovní listy anebo prezentace. Téma je v učebnicích průřezové a nemá vlastní kapitolu. Škola s žádnou organizací nespolupracuje *„Ne, žádná škola ani organizace s námi nespolupracují, většinou si toto děláme sami“.* Informace, které by měli žáci získat v souvislosti o MU je schopnost adekvátně reagovat a zjistit, co sami žáci o těchto událostí vědí. Dostatečnost výuky je pro dotazované učitele rozdílné. Jeden učitel by nejradši toto téma zavedl jako samostatný předmět, ale druhý je v rámci jednotlivých hodin spokojen, i když zařazení projektových dnů, by pomohlo žákům

nacvičit různé situace. „*Děti na prvním stupni toto mají, občas mají Den s policisty nebo hasiči, ale projektové dny neprobíhají na druhém stupni*“.

7.2 Dílčí výzkumné cíle

Dílčí cíle byly stanoveny z hlavního cíle bakalářské práce. Dělí se na 3 cíle, které vycházejí z dotazníkového šetření a polostrukturovaného rozhovoru. První dílčí cíl se zaměřuje na rozdíl mezi 6. a 9. tříd vybraných škol ve znalostech a to, jak by se žáci v daných situacích zachovali. V tomto cíli je zpracována tabulka (č. 1), která ukazuje data v procentech. Druhý cíl je zaměřen na rozdíl mezi vybranými základními školami (tabulka č.2). Data jsou opět znázorněna v procentech. Posledním dílčím cílem, který je cílený na polostrukturovaný rozhovor je zjistit, jak učitelé ze základních škol hodnotí výuku MU na školách. Na základě tohoto dotazníku, lze odhalit, zda se téma o MU vyučuje dostatečně na vybraných školách.

DCI: Zjistit rozdíl ve znalostech a chování při reakci na MU mezi žáky 6. a 9. tříd vybraných škol:

K vyhodnocení odpovědí jsou tyto otázky; čísla 4,5,7–20. První tři otázky jsou rozdělní dle pohlaví, školy a třídy žáků. Otázka číslo 6. je pouze pro zjištění, kde žáci z vybraných škol získávají informace o této problematice, proto se tato otázka k vyhodnocení nezapočítala. 6. ročníky obou škol získávají informace převážně ve školách a 9. ročníky naopak z internetu či TV.

Základní školy v rámci ročníků:

Tabulka číslo 1 – Výsledky z dotazníkového šetření (vlastní zdroj)

6. ročníky	9. ročníky
Počet správných odpovědí v %	Počet správných odpovědí v %
92,9 %	90,4 %

Z výše uvedené tabulky, lze zjistit, že 6. ročníky mají vyšší počet správných odpovědí než 9. ročníky z dotazovaných škol.

Se součtem všech správných odpovědí se poté vydělilo počet otázek (16), které se započítávaly do hodnocení. Ze získaných dat ohledně otevřených otázek, kde žáci měli prostor pro vyjádření se jejich odpovědi na dané otázky dají považovat za správné či nesprávné anebo úplně špatně. Jejich odpovědi, které byly správné na základě kladené otázky se počítaly do hodnocení.

Rozdělení v rámci vybraných základních škol:

Tabulka číslo 2 – Výsledky z dotazníkového šetření (vlastní zdroj)

Základní a Mateřská škola Vlčnov	Základní škola Felberova Svitavy
Počet správných odpovědí v %	Počet správných odpovědí v %
91,4 %	91,8 %

Z této tabulky je zřetelné, že obě základní školy jsou na tom relativně dobře se znalostmi o mimořádných událostech. Základní škola Felberova je o 4 desetiny lepší než Základní škola ve Vlčnově.

Se součtem 6. a 9. ročníku z vybraných škol se poté vydělil počtem dotazovaných otázek (16) a tím se zjistilo, jakou mají školy úspěšnost. Ze získaných dat z dotazníkového šetření je viditelné, že žáci z obou škol mají o této problematice značné znalosti.

DC3: Zjistit, jak pedagogové vybraných škol hodnotí možnosti výuky MU na jejich škole:

Tento výzkum zahrnuje sběr dat prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru a cílem je zjistit názory učitelů se spokojeností a možnostmi výuky mimořádných událostí.

Na základě informací získaných z rozhovorů s učiteli, lze vytvořit tabulku, která souhrnně zobrazuje hodnocení možností výuky MU na vybraných školách. Tabulka se zaměří na otázky, které byly během rozhovorů kladeny. Dále lze zjistit, jak učitelé hodnotí možnosti výuky na vybraných školách.

Tabulka číslo 3 – Výsledky hodnocení výuky na školách (vlastní zdroj)

Otázky	Základní a Mateřská škola Vlčnov	Základní škola Felberova Svitavy
Způsob výuky	Jednotlivé předměty v daných hodinách.	Projektové dny pro 1. a 2. stupeň. Jednotlivé předměty.
Možnosti výuky	Občanská výchova, Přírodopis, Chemie, Výchova ke zdraví (enviromentální bezpečnost).	Občanská výchova, Přírodopis, Zeměpis, Chemie, Tělesná výchova (první pomoc, živelní pohromy, zásady chování).
Výukové materiály	Videa, v učebnicích jen průřezové téma, doplňkové cvičení, učitel si vytváří své materiály.	Průřezové téma v kapitolách, Záchranný kruh, Metodiky POKOS.
Spolupráce s organizacemi/školy	Žádná spolupráce s organizacemi (pouze pro 1. stupeň; Den s hasiči, policisty).	Spolupráce se zdravotní školou, hasiči, policisty, vojáky.
Dostatečnost výuky	Potřeba zařazení samostatného předmětu. Stačí pouze v daných hodinách (1x za pololetí, 1x za rok).	Projektové dny jsou dostačující. Více toto téma zavést do hodin v jednotlivých předmětech. Do budoucna je plán evakuace v případě aktivního střelce.

Základní škola Felberova 2 ve Svitavách

Výuka je zde zakomponována převážně na projektové dny, které jsou spojené s praktickými ukázkami a spoluprací s IZS. I když je to převážně řešené v projektových dnech, přesto se toto téma vyučuje i v daných hodinách. Učitelé tuto problematiku vidí tak, že by se jí mělo více řešit i v předmětech, kde se téma průřezově objevuje. Přistupují k tomu, že žáci by měli vědět základní znalosti, a hlavně zásady chování v případě vzniku MU.

Základní a Mateřská škola ve Vlčnově

Tato škola se soustředí na začleňování tématu MU do vyučovacích hodin a nepořádá projektové dny. Téma je průřezově začleněno do předmětů jako Občanská výchova, Přírodověda a Zeměpis a jiné. Každý učitel k tomuto přistupuje jinak. Jeden z učitelů by toto téma zavedl jako samostatný předmět, druhý učitel to vidí jako dostačující v daných předmětech, kde se to učí jednou za pololetí či jednou za rok.

Učitelé obou škol hodnotí možnosti výuky jako adekvátní, ale zároveň poukazují na nutnost dalšího rozvoje na zařazení samostatného předmětu či většího rozsahu v jednotlivých hodinách.

8 NÁVRHY NA ZEFEKTIVNĚNÍ VÝUKY O MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Na základě získaných informací z polostrukturovaných rozhovorů s učiteli na vybraných základních školách lze navrhnout několik doporučení pro zefektivnění výuky týkající se mimořádných událostí.

Základní škola Felberova, Svitavy

Zařazené téma MU do předmětů jako je Občanská výchova, Zeměpis, Výchova ke zdraví, Přírodopis přináší žákům přehled o daných událostech. Na základní škole ve Svitavách toto téma spíše ponechávají až na projektové dny, kdy se tomuto věnují dané složky. I když má škola dobrý způsob, jak toto téma učit v rámci projektových dní, přesto by bylo zapotřebí se tomuto více věnovat v samostatných hodinách. Použití vlastních materiálů, pracovních listů či využití internetu na pouštění výukových videí, prezentace anebo zakoupení učebnic a pracovních sešitů. Škola nemusí kupovat pro každého žáka učebnici či pracovní sešit, stačí kdyby to bylo jen v rámci daného předmětu a žáci se rozdělili do skupin a společně pracovali.

Vhodné pomůcky pro učitele, podle kterých mohou zařadit toto téma do výuky v jednotlivých předmětech:

- Metodický materiál pro učitele ZŠ, který se věnuje k ochraně člověka za mimořádných událostí. Materiál zpracovaly společně s generálním ředitelstvím HZS Jitka Slaná Reissmannová a Markéta Mertová. Tento metodický materiál poskytuje přehledné definice dané problematiky, časový harmonogram a na závěr každé kapitoly pracovní list i se správnými odpovědi.
- Vzdělávací Modul – J. Tento Modul se věnuje ochrany obyvatelstva a krizového řízení pro pedagogy. Obsahuje přehledné události a obecné chování při naturogenních a antropogenních MU.
- Učebnice Jak se zachovat, když... je vytvořená v rámci RVP ZV pro 2. stupeň ZŠ a pro odpovídající ročníky víceletého gymnázia. Slouží k osvojení účelového chování při mimořádných událostech a při ohrožení v rizikových situacích. Tato učební příručka přináší rady, jak se v daných MU zachovat, co dělat a čemu se naopak vyvarovat, obsahuje barevné obrázky k jednotlivým událostem a vše názorně popisuje, také k příručce patří pracovní sešit, kde jsou různé úkoly na procvičování.

Řada autorů se na této knize podílela a přispělo k rozšíření znalostí dané problematiky.

Základní škola a Mateřská škola, Vlčnov

Zařazení projektových dní, celkové zvýšení praktických cvičení a simulací by žákům pomohlo lépe pochopit, jak se zachovat při různých MU. Měli by možnost si dané situace a prostředky osahat, vyzkoušet. Navázání spolupráce se záchrannými a bezpečnostními složkami či jinými školami by zlepšilo výuku a žáci by měli pravidelné a realistické cvičení. Projektový den může být jen 1x za rok, nejlépe v teplých ročních obdobích, kdy by mohli být žáci venku a chodit po různých stanovištích (formou her a soutěží plnit úkoly). Projektový den by byl rozdělen do dvou dnů pro 1. a 2. stupeň.

Průběh Projektového dne:

- Začátek by začal **cvičným požárním poplachem**, po shromáždění před školou se rozdělit podle tříd, následně podat informace, jak bude tento den probíhat a poté se vydat po stanovištích, kde budou pro žáky připravené úkoly.
- **Stanoviště:**
  - **Zdravotníci** s pomocí figurín, které slouží k předvedení resuscitaci člověka a dítěte, by žáci museli správně provést resuscitaci, a přitom dbát na svoji bezpečnost. Dále provést první pomoc při různých tepenných a jiných krvácení pomocí obvazů. Na dalším stanovišti by byli záchranáři se svými záchranářskými vozidly a sanitními auty. Na tomto stanovišti by se žáci dozvěděli o způsobu a postupů výjezdů záchranářů k místu, kde je život a zdraví ohrožen a také se podívali, jak jsou tyto vozidla vybavena pro různá možná rizika.
  - Dalšími stanovišti by mohla být **Policie**, na prvním stanovišti by byla opět vozidla, ale tentokrát policejní a opět se podívat na vybavení jaké mají a k jakým případům policisté většinou jezdí. Druhé stanoviště by obsahovalo soutěž ve člunkovém běhu, aby si žáci, kteří mají zájem být jednou policisty mohli vyzkoušet z jeden potřebných testů, který slouží k přijetí do služebního poměru. Poté by tam byli i policisté jako psovodi, kteří by měli své policejní psy a ukázali žákům, jak psi dokáží vyčmuchtat drogy.
  - **Hasiči** se svými hasičskými vozidly by opět dětem ukázali vybavenost, popsali, co k čemu slouží a děti by si na to mohly i sáhnout a některé prostředky potěžkat. Také

aby se žáci dozvěděli, co hasiči dělají za práci a jaké úkoly provádí. Dále aby žákům byla vysvětlena tísňová čísla v případě MU. Poté by tam bylo stanoviště opět s hasiči, kde by si žáci vyzkoušeli stříkat z hasičské hadice a také si zkusili hasičský oděv a helmy.

- V posledních stanovištích by byla **Armáda**, která by žákům představila vojenská vozidla s možností prohlídky vevnitř a následně si zkusili helmy, ochranné masky či vesty a poté vyzkoušet maskovací techniku pomocí barev a dále se plazit pod maskovací sítí.
- Každá třída by měla možnost navštívit všechna stanoviště, aby získala ucelený přehled o činnosti jednotlivých záchranných složek.
- Na konci by každý žák obdržel medaili a diplom "Malý záchranář" jako ocenění za účast a osvojení nových dovedností.

Výuka mimořádných událostí v konkrétních předmětech často nepokrývají důležité prvky, jako zásady správného chování, jaké jsou psychologické dopady mají katastrofy na jedince či danou společnost apod. Tato problematika by měla být na základních školách vyučována jako samostatný předmět, neboť se jedná o základní znalosti, kterou by měli lidé znát od mladého věku. Předmět by obsahoval; druhy MU, jak se zachovat při těchto událostí, složky IZS a jiné státní orgány, poskytování PP, evakuace, ukrytí, varování a spoustu dalších okruhů v této problematice. Žáci by se připravili na tyto události, které se dějí denně a v případě vzniku MU by uměli rychle reagovat. I když žádný takový samostatný předmět není a možná ani nebude je důležité se tomuto věnovat více než jen dvě hodiny za školní rok. Důležité je žáky připravovat, protože nikdo nikdy neví, v jaké situaci se člověk objeví a jak danou situaci vyřeší.

Téma o MU lze vznést i do jiných předmětů, než je Občanská Výchova, Přírodopis, Zeměpis a jiné, může se toto téma probírat i v hodinách Výtvarné výchovy, kdy žáci využijí své kreativní dovednosti a namalují na velký papír různé mimořádné události a popíší postupy pro záchranu. Dále mohou namalovat složky IZS a v případě vzniklé MU, na jaké tísňové linky zavolat. Toto vše by záleželo na dětech a na daném tématu, poté by si to žáci mohli pověsit ve třídě či na chodbě, aby každý, kdo se na to podíval, věděl, jak se v dané situaci zachová.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se podrobněji věnovala problematice chování dětí při mimořádných událostech. Mimořádné události jsou situace, které mohou nastat kdykoliv a představují hrozbu pro lidstvo. Jedná se buď o povodně, které v současnosti tíží Dubaj anebo útok aktivního střelce v roce 2023 na Filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Tyto události negativně ovlivňují životy mnoha lidí, včetně dětí. Proto je nezbytné v případě vzniku těchto situací umět reagovat a chránit jak sebe, tak ostatní. Důvodem, proč se touto problematikou zabývat hlavně na školách, je pro získání znalostí daných situacích a jak se při nich zachovat, neboť nikdo nikdy neví, v jaké situaci se ocitne. Školy mohou prostřednictvím svých výukových metod pomoci dětem lépe porozumět situacím, které jsou zásadní pro záchranu životů.

Teoretická část, která se věnovala charakteristikou mimořádných událostí a její dělení na antropogenní a naturogenní události. Poté se zaměřila na zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému včetně základních a ostatních složek, jež jsou důležitou součástí při řešení mimořádných událostí. Dále se práce zabývala vybranými událostmi, jako jsou povodně, požáry, dopravní nehody, útok aktivního střelce. Evakuace je zásadní při vzniku a ohrožování osob v dané oblasti. U každé situace je představena řada hlavních zásad, jak k ní přistupovat a jaké důležité kroky udělat. Jedna z kapitol se věnovala chováním dětí a jejich reakci po mimořádných událostech. V poslední řadě se práce zabývala vzděláváním ochrany člověka za mimořádných událostí na základních školách.

Praktická část se soustředila na současnou výukou OČMU na základních školách, kde se podle RVP vytyčily výstupy této problematiky. Další část popisovala cíle práce, kde byl charakterizovaný hlavní cíl práce společně se 3 dílčími cíli. Tato část výzkumu zahrnovala dotazníkové šetření, které bylo provedeno mezi žáky 6. a 9. tříd vybraných základních škol. Dotazníkové šetření je na základě smíšeného výzkumu, tedy kvantitativního a kvalitativního výzkumu, jež získaly potřebná data. Informace byly vyhodnoceny pomocí výsečových grafů, které procentuálně ukázaly, jak žáci odpovídali na otázky. Polostrukturovaný rozhovor je další metoda na základě kvalitativního výzkumu. Proveden byl s učiteli vybraných základních škol. Na základě získaných dat byl dále zpracován návrh na zlepšení výuky této problematiky.

Hlavním cílem bylo zjistit úroveň znalostí žáků na vybraných základních školách. Jejich úspěšnost ze získaných dat z dotazníkového šetření je okolo 90 %. Podle těchto údajů žáci

mají přehled o mimořádných událostech a taky jak se v daných situacích zachovat, i když se objevilo pár žáků, kteří nevěděli. Na základě dílčích cílů bylo úkolem zjistit rozdíl mezi 6. a 9. ročníky. Z šetření bylo vyvozeno, že 6. ročníky mají větší znalosti o této problematice. Dalším krokem bylo zjistit rozdíl mezi základními školami. Poslední dílčí cíl se věnoval hodnocení výuky dotazovanými učiteli na obou základních školách, kde učitelé měli prezentovat své názory, jak by mohla být výuka v této oblasti pro žáky prospěšnější. Hlavní cíl byl splněn, stejně tak dílčí cíle.

Bakalářská práce na toto téma může dětem, ale i učitelům být prospěšná a vysvětlit, co je mimořádná událost, jaké jsou prvky správného chování, ale také pochopení situací, které mohou potkat každého.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

10 nejčastějších příčin dopravních nehod, 2020. Online. PFP S.R.O. Srovnator.cz. Dostupné z: <https://www.srovnator.cz/clanky/10-nejcastejsich-pricin-dopravnich-nehod/>. [cit. 2024-03-06].

10 ways to help kids cope in a crisis: Keeping kids safe and calm in a disaster, 2020. Online. SAVE THE CHILDREN AUSTRALIA Savethechildren.org.au. Dostupné z: <https://www.savethechildren.org.au/our-stories/10-ways-to-help-kids-cope-in-a-crisis>. [cit. 2024-03-17].

BERNATOVÁ, Eva; JUKL, Marek a MARKOVÁ, Jaroslava, 2017. *Základy první pomoci*. Online. 2., upravené vydání. Praha: Český červený kříž. ISBN 978-80-87729-22-9. Dostupné z: https://www.cervenkykruz.eu/files/files/cz/edicepp/ZPP_nahled.pdf

ČESKO, 2000a. 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému: Zákony pro lidi. In: *Sbírka zákonů České republiky*. © AION CS s.r.o, 73/2000. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>. [cit. 2024-01-26].

ČESKO, 2000b. Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu). In: *Sbírka zákonů České republiky*. © AION CS s.r.o, 98/2000. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361/zneni-20240101?porovmin=1&porov=20230701>. [cit. 2024-02-06].

ČESKO, 2004. Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). © AION CS s.r.o, 190/2004. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast3>. [cit. 2024-04-02].

DOLEŽEL, Martin; KYSELÁK, Jan; MIKA, Otakar J. a NOVÁK, Jaromír, 2014. *Základy ochrany obyvatelstva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4268-6.

GERRARD, Brian A.; HERNANDEZ, Emily J. a DEB, Sibnath, 2023. *School-Based Family Counseling for Crisis and Disaster*. New York: Routledge. ISBN 9781032063713.

HALUZÍKOVÁ, Jana, 2023. *Základy první pomoci a přednemocniční péče*. Online. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-1739-0. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/zaklady-prvni-pomoci-a-prednemocnicni-pece-12058/>. [cit. 2024-03-06].

HORÁK, Rudolf; DANIELOVÁ, Lenka; JUŘÍČEK, Ludvík a ŠIMÁK, Ladislav, 2015. *Zásady ochrany společnosti*. Ostrava: Key Publishing. ISBN 9788074182365.

Children and Disasters, 2024. Online. SUBSTANCE ABUSE AND MENTAL HEALTH SERVICES ADMINISTRATION. Samhsa.gov. Dostupné z: <https://www.samhsa.gov/dtac/disaster-survivors/children-and-disaster>. [cit. 2024-03-17].

Chování občana při mimořádné události, © 2024c. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hzscr.cz: Varování obyvatelstva. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/chovani-obcana-pri-mimoradne-udalosti.aspx>. [cit. 2024-03-15].

KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava, 2020. *Krizové situace ve škole: Bezpečnostní problematika ve školní praxi*. Online. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2731-8. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/krizove-situace-ve-skole-7521/>. [cit. 2024-01-22].

MERTO VÁ, Markéta a SLANÁ REISSMANNOVÁ, Jitka, 2021. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: metodický materiál pro učitele ZŠ*. Online. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 978-80-7616-091-0. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/metodika-ocmu-pdf.aspx>. [cit. 2024-02-01].

Mimořádná událost. Definice, druhy a řešení prostřednictvím IZS, 2022. Online. BZOP.cz: Bezpečnost práce. Dostupné z: <https://www.bozp.cz/aktuality/mimoradna-udalost/>. [cit. 2024-01-26].

Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul – J, 2019. Online. Praha: Ministerstvo vnitra. ISBN 978-80-7616-048-4. Dostupné z: https://www.krizport.cz/system/files/files/download/modul_j.pdf. [cit. 2023-11-02].

PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo et al., 2023. *Jak se zachovat, když...: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. 2. aktualizované vydání. Duhová řada. Brno: Nová škola. ISBN 978-80-7289-887-9.

Podpora výuky ze strany Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024d. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hzscr.cz. Dostupné z: [ww.hzscr.cz/clanek/vychova-a-vzdelavani-obyvatelstva-vychova-a-vzdelavani-obyvatelstva-podpora-vyuky-ze-strany-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d](https://www.hzscr.cz/clanek/vychova-a-vzdelavani-obyvatelstva-vychova-a-vzdelavani-obyvatelstva-podpora-vyuky-ze-strany-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d). [cit. 2024-03-29].

Psychologické dopady mimořádné události, © 2024. Online. POLICIE ČR. Policie.cz. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/psychologicke-dopady-mimoradne-udalosti.aspx>. [cit. 2024-03-17].

Run, Hide, Fight – Active Shooter Protocol: Office of Public Safety, © 2024. Online. ST. MARY'S COLLEGE OF MARYLAND. Smcm.edu. Dostupné z: <https://www.smcm.edu/publicsafety/run-hide-fight-active-shooter-protocol/>. [cit. 2024-03-12].

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, © 2022. Online. MŠMT. Edu.cz. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. [cit. 2024-04-22].

ŠÍN, Robert, 2017. *Medicína katastrof*. Online. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-342-5. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/medicina-katastrof-4933/>. [cit. 2024-01-22].

ŠTĚTINA, Jiří, 2014. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada. ISBN 9788024745787.

Tisňová volání v České republice, © 2024b. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hzscr.cz. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/tisnova-volani-v-ceske-republice.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>. [cit. 2024-02-23].

VILÁŠEK, Josef a FUS, Jan, 2023. *Krizové řízení v ČR na počátku 21. století*. Online. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-5514-7. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/krizove-řízení-v-cr-na-pocátku-21-stoleti-12199/>. [cit. 2024-01-31].

ZHÁNĚL, Jiří; HELLENBRANDT, Vladimír a SEBERA, Martin, 2014. *Metodologie výzkumné práce*. Online. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií. ISBN 978-80-210-6857-5. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/fsps/jaro2017/nk2019/um/Zhanel-metodologie-vyzkumne-prace_2014.pdf. [cit. 2024-04-20].

Zjišťování příčin požárů, © 2024a. Online. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Hzscr.cz. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/zjistovani-pricin-pozaru-zjistovani-pricin-pozaru.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>. [cit. 2024-02-01].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ČR	Česká republika
DC	Dílčí cíle
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
JPO	Jednotka požární ochrany
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Mimořádná událost
PČR	Policie České republiky
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
PP	První pomoc
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	základní škola
ZŠF	Základní škola Felberova
ZŠV	Základní škola Vlčnov
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM GRAFŮ

Grafy 1- Znázorněné odpovědi k otázce č. 1.....	37
Grafy 2- Znázorněné odpovědi k otázce č. 2	38
Grafy 3 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 3.....	39
Grafy 4 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 4.....	40
Grafy 5 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 4.....	40
Grafy 6 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 5.....	41
Grafy 7 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 5.....	42
Grafy 8 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 6.....	43
Grafy 9 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 6.....	43
Grafy 10 - Znázorněné odpovědi k otázce č.7.....	44
Grafy 11- Znázorněné odpovědi k otázce č. 7.....	45
Grafy 12 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 8.....	46
Grafy 13 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 8.....	46
Grafy 14 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 9.....	47
Grafy 15 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 9.....	47
Grafy 16 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 10.....	48
Grafy 17 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 10.....	48
Grafy 18 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 11.....	49
Grafy 19 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 11.....	49
Grafy 20 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 12.....	50
Grafy 21 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 12.....	50
Grafy 22 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 13.....	51
Grafy 23 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 13.....	51
Grafy 24 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 14.....	52
Grafy 25 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 14.....	53
Grafy 26 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 15.....	54
Grafy 27 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 15.....	55
Grafy 28 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 16.....	56
Grafy 29 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 16.....	56
Grafy 30 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 17.....	57
Grafy 31 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 17.....	58
Grafy 32 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 18.....	59
Grafy 33 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 18.....	59
Grafy 34 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 19.....	60

Grafy 35 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 19.....	61
Grafy 36 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 20.....	62
Grafy 37 - Znázorněné odpovědi k otázce č. 20.....	62

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Výsledky z dotazníkového šetření (vlastní zdroj)	65
Tabulka 2 – Výsledky z dotazníkového šetření (vlastní zdroj)	66
Tabulka 3 – Výsledky hodnocení výuky na školách (vlastní zdroj)	67

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro žáky 6. a 9. tříd

Příloha P II: Rozhovory s učiteli na vybraných základních školách

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 6. A 9. TŘÍD

Dotazník

Milé žákyně, milí žáci,
jmenuji se Kateřina Svitková a jsem studentkou na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně (obor Ochrana obyvatelstva). Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku ke své bakalářské práci. Dotazník se týká **Chování dětí při mimořádných událostech**. Pomocí dotazníku chci zjistit, jakou mají děti na základních školách znalost v oblasti mimořádných událostí a jaké jsou zásady správného chování. Všechna Vámi vyplněná data budou využita pouze pro účel praktické části mé bakalářské práce.

Mnohokrát Vám děkuji za spolupráci.

1. Jsem:

- a) Dívka
- b) Chlapec

2. Chodím na Základní školu:

- a) Základní škola Svitavy, Felberova 2
- b) Základní škola a Mateřská škola, Vičnov

3. Třída:

- a) 6. A
- b) 6. B
- c) 6. C
- d) 9. A
- e) 9. B

4. Co znamená mimořádná událost?

.....
.....

5. Mimořádná událost může vzniknout:

- a) Přírodními vlivy, činností člověka, technickou chybou
- b) Pouze činností člověka
- c) Pouze přírodními vlivy

6. Kde se dozvídáš, jak se zachovat při mimořádných událostech?

- a) Ze školy
- b) Z domova
- c) Z internetu, z TV

7. Jaké je obecně správné chování při mimořádných událostech?

.....
.....

8. Základní složky integrovaného záchranného systému jsou:

- a) Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba
- b) Hasičský záchranný sbor ČR, Armáda ČR, Policie ČR
- c) Hasičský záchranný sbor ČR, Zdravotnická záchranná služba, Městská policie

9. Na jaké číslo zavoláš, když vznikne požár?

- a) 160
- b) 156
- c) 150

10. Na jaké číslo zavoláš, když je život a zdraví v ohrožení?

- a) 155
- b) 165
- c) 115

11. Na jaké číslo zavoláš, když ti někdo ukradne kolo?

- a) 168
- b) 158
- c) 150

12. Vyber správná čísla tísňového volání:

- a) 150, 153, 115, 156, 112
- b) 113, 168, 166, 160, 165
- c) 158, 155, 150, 156, 112

13. Co všechno musíš sdělit, když voláš na tísňovou linku?

.....
.....

14. Jak by ses zachoval/a při povodni?

.....
.....

15. Jak by ses zachoval/a, když se blíží bouřka?

.....
.....

16. Jak by ses zachoval/a, když v budově hoří?

.....
.....

17. Jak by ses zachoval/a, když se stane dopravní nehoda?

.....
.....

18. Jak se zachováš při evakuaci ze školy?

.....
.....

19. Co by jsi dělal/a, když by byl ve škole aktivní střelec (ozbrojená osoba)?

.....
.....

20. Popiš postup při poskytování první pomoci:

.....
.....

PŘÍLOHA P II: ROZHOVORY S UČITELI NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Polostrukturovaný rozhovor s učiteli na Základní škole, Felberova 2 ve Svitavách:

1. Jakým způsobem se žáci učí o mimořádných událostech ve vašem školním programu? Věnují se tomu učitelé samostatně v daných hodinách nebo je to soustředěno na projektové dny?

„My to máme klíčově zaměřené v rámci projektových dnů, kdy to vlastně spojujeme s Integrovaným záchranným systémem. Projektové dny probíhají jednou za rok v květnu, kdy to začíná cvičnou evakuací ze školy a následné shromáždění venku před školou. Probíhá to ve dvou dnech a řešíme to formou stanovišť, kde nám na stanovištích pomáhají ještě žáci 9. ročníků. Máme dva projektové dny. První den je pro 1. stupeň a druhý den pro 2. stupeň. Děti se s tímto setkávají i v rámci předmětů jako je Občanská výchova. V Zeměpise je to především při živelních pohromách i v rámci klimatu, jak se zachovat při bouřkách nebo pokud by došlo k zemětřesení. V přírodopisu je, pokud se děti setkají s nějakým nebezpečným zvířetem např. útok psa. Okrajově se to týká i těchto předmětů, ale hlavně je to shrnuté a rozšířené v rámci toho projektového dne.“

Druhý učitel:

„Na stanovištích ještě pomáhají studenti ze zdravotních školy, poté jsou zde záchranáři, hasiči, policisté, které tu jsou první den pro 1. stupeň. Pro 2. stupeň je to spíše zaměřeno na mimořádné události a přijíždějí sem zde i vojáci z Moravské Třebové a dobrovolní hasiči.“

2. Jaké jsou možnosti výuky mimořádných událostí v jednotlivých předmětech? Například, vyučujete se to v rámci přírodovědy, Občanské výchovy, či jiných předmětů?

„Je to zaměřené v těch předmětech, které jsem říkal předtím. Ještě tedy v Přírodopise v 8. se probírá člověk, se tam také probírá první pomoc, resuscitace a šokové stavy nebo zástava krvácení.“

Druhý učitel:

„Teď jsme měli v Tělesné výchově dvě hodiny zaměřené na první pomoc, kde jsme si pouštěli videa a dělali jsme si nácvik první pomoci. Také v chemie je zmíněné únik nebezpečných látek a jak se zachovat a jak s těmi nebezpečnými látky nakládat.“

3. Zařadil/a byste toto téma i do výukových materiálů a prostředků? (např. učebnice, videa, vizuální pomůcky)?

„Ano určitě. Je to věnováno na konci v nějaké kapitole nebo je to průřezové téma a je to tam zmíněné, i když by toho tam mohlo být i víc. Téma mimořádné události využíváme se Záchranným kruhem, které mají metodiky k výuce a také i POKOS k obraně státu apod.“

Druhý učitel:

„Když bude metodika pomocí videí, tak z nich učitelé budou moci více čerpat a také přizpůsobit podle sebe.“

4. Spolupracuje s Vaší školou i jiná škola či organizace, které se podílí na výuce mimořádných událostí?

„Střední Zdravotnická škola tady ve Svitavách. Projektový den kombinujeme i s brannou výchovou lze říct.“

Druhý učitel:

„Co se týče POKOSU nejedná se o spolupráci, ale byli jsme na školení ohledně tohoto tématu a také jsme měli i soutěže. Takhle si představujeme projektový den, jak probíhala soutěž s POKOSEM.“

5. Jaké specifické dovednosti a informace by měli žáci získat ve vztahu k mimořádným událostem?

„Aby věděli, jak se mají zachovat, a to především, kam mám jít, co mám udělat, co naopak nemám udělat, zkrátka nácvik základních věcí. Také jsme zkoušeli, imitaci požáru a zakouřeného prostoru, kdy děti musely vyklidit místo anebo, že tam někdo uvízl a jakým způsobem ho vytáhnout a jak se zachovat. Používali jsme improvizované pomůcky, jako jsou šály, pláštěnky, šustákové bundy apod. a zkoušeli s nimi zdolávat různé aktivity.“

Druhý učitel:

„Probírali jsme situace, které mohou nastat v jejich konkrétních prostředí, což znamená, že jsme probírali únik u zimního stadionu, a to čpavku a u bazénu chlor. Děti by měly vědět dané nebezpečí, které hrozí v jejich prostředí.“

6. Přejde Vám výuka na Vaší škole o mimořádných událostech pro žáky dostačující?

„V rámci projektového dne určitě a co se týče jednotlivých předmětů, tak kdyby k tomu bylo něco navíc, tak by to bylo přínosné. Určitě to propojit i do hodin, aby to neměli pouze jen v rámci projektového dne.“

Druhý učitel:

„Řešit toto téma i v jiných předmětech, než v kterých se to probírá. Když bude metodika, která bude dostačující, tak učitelé budou mít možnost toto téma zařadit i do své výuky či do

jiných předmětů. Máme v plánu po incidentu v Praze, která se stala udělat evakuaci v případě útočníka ve škole a jak se zachovat.“

Polostrukturovaný rozhovor s učiteli na Základní a Mateřské škole ve Vlčnově:

1. Jakým způsobem se žáci učí o mimořádných událostech ve vašem školním programu? Věnují se tomu učitelé samostatně v daných hodinách nebo je to soustředěno na projektové dny?

„Toto téma se učí v rámci Občanské výchovy a v rámci jiných jednotlivých hodin. Vždycky je tomuto věnován daný čas, který je okolo 45 minut. Toto téma by mělo být dvakrát za pololetí. Co se týče projektových dnů, tak na naší škole nejsou.“

Druhý učitel:

„Téma je zařazeno v přírodopise a také v chemii jednou za pololetí, kdy se jednu hodinu tomuto věnujeme. Spíše se to učí v samostatných hodinách, kdy je to poté zapsané v třídní knize. Toto téma probíhá v intervalu, který je daný, protože ne všechny předměty to mají jednou za půl roku, některé to mají jednou za rok.“

2. Jaké jsou možnosti výuky mimořádných událostí v jednotlivých předmětech? Například, vyučuje se to v rámci přírodovědy, Občanské výchovy, či jiných předmětů?

„Učí se to v rámci Občanské výchovy a enviromentální bezpečnost se učí v rámci Přírodovědy. Možnosti výuky jsou různé, především v Občanské výchově se tomuto věnují pomocí pracovních listů a v Přírodovědě jsou na to vyloženě specializované učebnice, kde je toto téma v dané lekci probíráno. Většina učitelů pracují s pracovními listy anebo poté s interaktivními prezentacemi.“

Druhý učitel:

„Je to zakomponované v Přírodopisu a v chemii, a to jednou za pololetí. Poté je to zakomponované v Občanské výchově, Zeměpise a ve Fyzice. Každý předmět má na toto téma vyčleněný čas. Také v 6. ročníku mají předmět Výchova ke zdraví, kde je to také zakomponované.“

3. Zařadil/a byste toto téma i do výukových materiálů a prostředků? (např. učebnice, videa, vizuální pomůcky)?

„Ano určitě. S videi pracujeme v rámci studia a žádné učebnice na toto téma nejsou. Výukové materiály závisí na učitelích, jak jsi je připraví či vyrobí sami nebo pokud to sežene od jiných učitelích. Toto téma by se mělo zařadit a udělat na to nejlépe samostatný předmět. Učebnice na toto téma existují, znáte nějaké? „Znám učebnice jen v rámci Přírodovědy,

protože toto téma není jako samostatný předmět ani vyučující, který by toto vyučoval. Většinou to vytváří člověk, který se věnuje Přírodopisu či Občanské výchově, kdy se s tímto tématem setkává okrajově anebo v rámci osobního života. Hlavně není na to prostor a pokud nějaká učebnice na toto téma existuje, tak si nemyslím, že by s ní škola moc pracovala, protože na jednu hodinu nemůže být nakoupené více učebnic.“

Druhý učitel:

„Toto téma je zařazené jen to není tímto způsobem pojmenované. V učebnicích Přírodopisu jsou na toto navedené otázky nebo doplňkové cvičení, ale nejedná se o samostatnou kapitolu.“

4. Spolupracuje s Vaší školou i jiná škola či organizace, které se podílí na výuce mimořádných událostí?

„Nespolupracujeme s žádnou školou ani organizací.“

Druhý učitel:

„Ne, žádná škola ani organizace s námi nespolupracují, většinou si toto děláme sami.“

5. Jaké specifické dovednosti a informace by měli žáci získat ve vztahu k mimořádným událostem?

„Měli by získat schopnost adekvátně reagovat k jejich věku. Co se týče v hodinách, kde se toto téma probírá by opravdu pomohlo, aby se zařadily demonstrativní ukázky nebo projektové dny, aby si děti z toho něco odnesly.“

Druhý učitel:

„Na toto téma si pomáhám s prezentacemi, které dětem pouštím a říkáme si, jak by reagovaly a nechávám spíše volnost a zjišťuji, co vědí a co nevědí, protože se tyto témata nemění, buď se jedná o 6. až 9. třídy. Každý rok procházíme nějaká témata, která se toho týkají.“

6. Přijde Vám výuka na Vaší škole o mimořádných událostech pro žáky dostačující?

„Na základě mého názoru si myslím, že by bylo potřeba zařadit toto téma jako samostatný předmět.“

Druhý učitel:

„Za mě ano. Jako samostatný předmět mi to přijde zbytečné, vzhledem k tomu, co se všechno děti učí. Téma se věnuje v daných předmětech, a to hodina za pololetí nebo jednou za rok. V konečném efektu to dá dostatek hodin na to, aby si to děti prošly a v průběhu opakovaly“. Zařadila byste na Vaší škole projektové dny? „Myslím si, že projektové dny nejsou špatné a mohou si děti nacvičit různé situace. Evakuace při vyhlášení požáru tady máme, a je také

i povinné. Děti na prvním stupni toto mají, občas mají Den s policisti nebo hasiči, ale projektové dny neprobíhají na druhém stupni.“